Nummer 34 Donderdag 21 Augustus 1930 30ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

MEDEDEELING.

Het Informatie-bureau der Vereeniging, Korte Voorhout 6, is gesloten van 1 tot 25 Augustus a.s.

Het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West"

VERSLAG OVER HET JAAR 1929
(in verband met het economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië)
door
H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.

Vervolg.*)

Wij kunnen niet nalaten ondanks het tragische der gebeurtenissen in het Koeteische, geleid door onze persoonlijke herinnering aan dat land, waar wij weleer eenige jaren met het bestuur van de toenmalige Afdeeling Koetei en de Noord-Oostkust van Borneo belast waren, hier aan te teekenen, dat volgens bericht van de Nieuwe Soerabajasche Courant, de hoofdplaats Samarinda zich sterk uitbreidt en op een moderne stad gaat gelijken, zoodat zij uit een handelsoogpunt aan beteekenis steeds toenemende is. Liet het zich in onzen tijd, nu welhaast een kwart eeuw geleden, reeds aanzien, hoe die plaats door hare ligging aan de 900 M. breede Mahakam-rivier in een petroleum- en mijnbouwgebied, een goede toekomst zou tegemoet gaan, de berichtgever van genoemde Courant meldt, dat thans een telefoon is aangelegd, die verbinding geeft met die van Balikpapan en de verschillende meer of minder groote ondernemingen in den omtrek. De hoofdwegen worden geasphalteerd en daarna komen de zijwegen aan de beurt. Op initiatief van den Ass.-Resident aldaar wil men ook een waterleiding aanleggen en op een heuvel achter Samarinda een pompstation oprichten, zoodat het water uit de Mahakamrivier in gezuiverden en gefiltreerden toestand in de buizenleidingen gebracht kan worden, hetgeen, gelet op de buikziekten, die daar nog heerschen, van groot belang zal zijn voor de volksgezondheid. Verder is daar, wellicht voor opnemingen in den omtrek, reeds twee keeren een militair vliegtuig op bezoek geweest. Er zijn ook plannen, om dicht bij Samarinda of Tenggarong, waar het paleis van den Sultan van Koetei staat, een vliegveld aan te leggen. Gelet op den zeer sterken vooruitgang van de Oostkust door de olie- en kolen-exploitaties en de vele duizenden contractanten, waaronder dikwijls menschen van verdacht allooi, wordt er ook gedacht, om sommige militaire garnizoenen flink te versterken, teneinde als het noodig mocht blijken, krachtig te kunnen optreden.

Wij kunnen ons niet langer ophouden met Borneo en zullen onze schreden meer Oostwaarts moeten richten, hoewel in het Australisch Gewest van den Ind. Archipel uit een economisch oogpunt niet veel bijzonders valt mede te deelen.

De berichten aangaande Celebes en omliggende eilanden luiden evenals elders niet opwekkend in deze tijden van algemeene malaise. Op landbouwkundig gebied is stilstand te constateeren met de gevolgen van dien, welke eerst goed in het einde van 1930 zullen te overzien zijn.

Verblijdend is evenwel te vermelden, dat plannen tot rijpheid komen voor de oprichting te Menado van een klapperproefstation door het gouvernement. De Heeren Dr. Den Berger, directeur van het Algemeen Proefstation voor den Landbouw en Dr. A. Reyne, dierkundige bij gemelde instelling zijn daarvoor in begin 1929 naar Menado gegaan. Dr. Den Berger bracht een bezoek aan den bestaanden proeftuin Mepanget van den Landbouw-voorlichtingsdienst, op ongeveer 12 K.M. afstand van Menado, welke aan het nieuwe proefstation zal worden overgedragen en door deze instelling zal worden uitgebreid.

Het gebouw voor het proefstation komt in de Kotta Menado zelf. Dr. A. Reyne, die in Indië bekendheid verwierf door zijn onderzoek naar de Schildluis-plaag, welke den klapperaanplant op de Sangir-eilanden enkele jaren geleden zoo zwaar trof, zal tot hoofd van het klapper-proefstation worden benoemd. In Juli van het vorig jaar heeft hij zich definitief te Menado gevestigd. Aan den staf van de instelling zullen worden verbonden een botanicus, die zich o.m. vooral zal bezighouden met de selectie, en een landbouwkundige, die o.a. verschillende bemestingskwesties zal behandelen, alsmede betreffende het plantverband. De Schildluis-plaag op de Sangir-eilanden, welke eenigen tijd tot stilstand was gekomen, heeft in Mei 1929 weer het hoofd opgestoken. Ernstige klachten kwamen bij het bestuur binnen van een vrij hevige aantasting van den aanplant door de Schildluis. Het klapperproefstation zal op wetenschappelijke en practische wijze den strijd aanbinden tegen die plaag van den Klapperteelt, welke reeds zooveel materieele schade aangericht heeft niet alleen op de Sangir-eilanden maar ook elders in den Indischen Archipel, een schade die zoo groot is, dat ze niet onder cijfers is te brengen.

Ook in de Ambonsche en Ternataansche Molukken van het Gouvernement der Molukken is geen verandering, laat staan van een nieuwe opleving van den toestand van zaken te vermelden.

Meer en meer hoort men weinig bemoedigends van de Kolonisatieplannen op Noord-Nieuw-Guinea. Medio Mei 1929 heeft de Gouverneur Tideman met een hartelijke toespraak de commissie ontbonden, die belast is geweest met het onderzoek van Noord-Nieuw-Guinea in verband met de Kolonisatieplannen. De resultaten van dit onderzoek zijn in algemeenen zin verre van gunstig gebleken voor een vestiging in het Boemigebied, waar wel plaats zou zijn voor 800 gezinnen om er den kleinen landbouw te beoefenen.

Een klein jaar daarna gaf de Nieuwe Soer. Ct. hare meening te kennen, dat de kolonisatie aan de Boemirivier reeds feitelijk bij de geboorte gedoemd was te mislukken.

De ex-leider-gezaghebber van de kolonisatie aan de Boemi kreeg de opdracht na terugkeer van het vestigingsterrein een uitvoerig verslag uit te brengen van zijn bevinding daarvan. In het door hem ingediend rapport was het „geconstateerde oerwoud" geen oerwoud en de bodem „bijzonder mager". En onwaar wordt verder genoemd de voorstelling: als zoude de Boemivlakte van af de Boemirivier tot op een diepte van 500 M. „vlak" zijn, om dan over te gaan in zacht-glooiend terrein.

Overal verheffen zich bijna onmiddellijk aan den rivieroever steile heuvels. De stroom bevat geen visch en is daarbij buitengewoon gevaarlijk. Bij bandjirs kan de waterstand ruim 6 M. boven normaal peil komen, wat dan ten gevolge zal hebben, een overstrooming en verwoesting van het kolonisatieterrein. De verbinding met de kust is zeer slecht, daarbij de afstand te groot, terwijl de Boemirivier onbevaarbaar is.

De koelieloonen voor vivres- en ander opvoer, door den resident van Ternate vastgesteld, bedragen van het kolonisatieterrein af tot aan de kust en omgekeerd: f 1.50 per vracht van 30 Kati ($18\frac{1}{2}$ K.G.) per man, m.a.w. voor de kolonisten niet te betalen. In het rapport wordt onomwonden gesproken van het zeer oppervlakkig werk door de exploratie-commissie verricht. De conclusie van den ex-leider-gezaghebber luidt: „Ik verklaar dat het aangewezen terrein aan de Boemi-rivier absoluut ongeschikt is voor kolonisatie-doeleinden.

De „voortrekkers" worden in het rapport scherp

*) Men zie ook het K. W. nos. 31, 32 en 33 van 31 Juli, 7 en 14 Aug. j.l.

NIJMEGEN

Piano's, Vleugels, Autopiano's, Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen — Vraagt offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN 5179

HAARLEM

Stoom-, Wasch- en Strijkinrichting
W. H. KLOES & ZONEN
Scheepmakersdijk No. 32
Telefoon 13592 — Haarlem
Speciale Afdeeling FIJNGOED
5165

ARTISTIEKE DAMESHANDWERKEN
GROOTE SORTEERING
HANDWERKSTOFFEN, SMYRNA-, KELIM-, SODAN- EN NOORSCHE WOL 5218
AJOUREN EN PLISSEEREN - TEEKEN-INRICHTING
FIRMA ALI ZIJLSTRA
WAGENWEG 1 - HAARLEM - TEL. 13518
ATELIER VOOR KUNSTNAALDWERK

H. J. C. HöCK
TIMMERMAN — METSELAAR — AANNEMER
beveelt zich beleefd aan voor alle voorkomende werkzaamheden het vak betreffende. 5202
Woonplaats: VOORHELMSTRAAT 39. Tel. 10710
Werkplaats: L. ANNASTRAAT 24.
HAARLEM

WONINGINRICHTING JOH. NEDERKOORN & Zn.
Toonzalen: Ged. Oude Gracht 56 — Telefoon 13171
Fabriek: Groot Heiligland 58 — Telefoon 10747
HAARLEM
De inrichting van Uw woning, door ons uitgevoerd, blijft billijk en is voor den gebruiker het toppunt van comfort. 5201
VERHUIZINGEN ONDER GARANTIE.

Fa. JOH. DAMMERS
KLEVERPARKWEG 20-22, Tel. 13736, HAARLEM
Agentschap der Fongers en Simplex Rijwielen
Eerste klas Reparatie-inrichting 5200
GARAGE — STALLING — VERHUUR

H. J. FEIJE
HAARLEM - TELEF. 11292
Speciaal ingericht voor Verhuizingen en Bergplaats voor inboedels - Stalhouderij
Begrafenisonderneming - Goederenvervoer
Eigen Motorbooten voor passagiers en vrachtdienst
5164

Fa. Hk. VAN NIEL Czn. - SCHILDERS
Schagchelstraat 30-32 - Telef. 11404 - Haarlem
Opgericht 1857 5155
Laat uw schilderwerk door onze firma uitvoeren en wij garandeeren U dan, dat U in alle opzichten tevreden zult zijn

WONINGBUREAU HENK FIBBE
Haarlem, Nassaustraat 14. Tel. 13781
Koop en Verkoop. Huur en Verhuur van Huizen.
5197

ABR. MEIJER
GROOTE HOUTSTRAAT 16 - HAARLEM - TELEF. 10476
OUDSTE SPECIAAL ADRES VOOR
JAEGER ONDERGOEDEREN: Merk Jansen & Tilanus
„ Wilh. Benger Söhne
DAMES ONDERGOEDEREN „ Ribana
„ Miranda
KOUSEN EN SOKKEN 5162

CHRISTELIJK LYCEUM

TE HAARLEM
OMVAT:
GYMNASIUM
H.B.S. — A
H.B.S. — B
INLICHTINGEN VERSTREKT DE RECTOR
5170

Firma P. BAGGERMAN - HAARLEM
SPAARNE No. 114 — TELEFOON 10116
Hoofdagentschap der Heineken's Brouwerij
Importeurs voor Haarlem en Omstreken van
BASS STOUT & PALE ALE. 5199
Steeds voorradig alle natuurlijke en kunstmatige Bronwateren, Limonades en Sodawater enz. enz.

Wanneer u iemand iets verkoopt, waar hij mee ingenomen is, hebt u hem voldoening verkocht. Dat is duidelijk. Het gaat niet zoozeer om de kwaliteit

LEIDEN

N.V. „MEUBELKUNST"
MODERNE WONINGINRICHTINGEN
„Indanthren" Meubel- en Gordijnstoffen
Meubelen naar ontwerp van A. Lucas, Meubelarchitect.
Eigen fabrikaat. — Werkplaats: Witte-Rozenstraat 27.
Toonkamers: 5173
WITTE-ROZENSTRAAT 36 - LEIDEN - TEL. 524

FIRMA M. KOERT - LEIDEN
J. RAVESTEIN
PIETERSKERKGRACHT 16 - Telef. 1055
Architectuur 5177
Aannemer v. Bouwwerken - Timmerwerken

VOOR LEIDEN EN OMSTREKEN
IS HET BROOD UIT DE BROODFABRIEK
„DE ZEEUW"
5175 HET MEEST GEVRAAGD
KORTE MARE 22 — TELEFOON 1411

VIOOL-INSTITUUT
Directeur ADOLF BRUNT - Nieuwe Rijn 10, Leiden
PRIVÉ-LESSEN: 5178
Aanvangklasse . . . vanaf f 4.— p. m.
Middelklasse . . . . vanaf „ 5.— p. m.
Kunstklasse . . . . vanaf „ 6.— p. m.
Soloklasse . . . . vanaf „ 7.— p. m.

UTRECHT

N.V. v.h. J. E. WEENINK - Utrecht
Leverancier Utr. Industrie- en Huishoudschool
Beveelt zich beleefd aan voor de leveranties van
KOLONIALE WAREN — COMESTIBLES
GEDISTILLEERD — WIJNEN — LIKEUREN
DONKERE GAARD 6-8 — TELEF. 10110
Laat 2 x per week aan huis hooren en bezorgen
5185

Firma R. DIKS en B. GROOTENBOER
Aannemers - Timmerlieden - Metselaars
Taxatie 5184
Nieuwbouw - Verbouw - Onderhoud
TELEF. 10633 EN 10084
BREEDSTRAAT 28-30 — UTRECHT

U GAAT VERHUIZEN
Laat den rompslomp v. GAS-, ELECTRICITEIT-, BAD- en KEUKEN-INRICHTING over aan:
KERSBERGEN ?
UTRECHT: Oudegracht 185, Nachtegaalstr. 28
Tel. 12891 - Tel. 10842
ZEIST - Slotlaan no. 48 - Telefoon 35
5189

GERBRANDS KUNSTHANDEL
OUDKERKHOF 46 — UTRECHT
Encadrementen — Restaureeren
Vernissen — Schilderijen — Fayence
Lederwaren — Lampekappen 5188

Activiteit is veel minder een karaktertrek dan een gewoonte, die men kan aankweeken.

APELDOORN MET TUINSTAD
BERG EN BOSCH
DE IDEALE WOONPLAATS VOOR
REPATRIEERENDEN
INLICHTINGEN OMTRENT BOUWTERREINEN
GEM. GRONDBEDRIJF. 5384

Wantrouw wien ge wilt, maar nooit uzelf.

N.V. Woningbureau
voorheen 5145
R. WOHRMANN & Co.
(Directeur: H. C. VELDWIJK)
NIEUWSTRAAT 14
TELEFOON 24 — BAARN
— Woninggids gratis en franco. —

beoordeeld; de lust bij de meesten van hen tot werken is nog minder dan „gering". Dit laatste sluit evenwel niet uit, dat degenen, — die deze tot armoede en ellende vervallen Indo's — die uit wanhoop tot kolonisatie naar verre, onbekende en onherbergzame oorden besloten — aanraden naar absoluut ongeschikte, ja zelfs gevaarlijke terrein te immigreeren de volle verantwoordelijkheid zullen hebben te dragen van hun „diagnose" over de Boemi-streek!

Zooals bekend bestaat sedert eenige jaren de „Vereeniging Kolonisatie Nieuw-Guinea", die een orgaan „Onze Toekomst" uitgeeft, waaruit blijkt, dat voor de plannen der Ver. Indo-Europeesche kolonisatie op Nieuw-Guinea, allerwege in Indië propaganda wordt gemaakt en men er veel voor voelt mede te werken aan de verwezenlijking. Helaas wordt de Vereeniging door omstandigheden buiten haar wil gedwarsboomd ter bereiking van haar mooi doel. (Zie: Oost en West-Indië. Literat. Overzicht in het Kol. Weekblad van 27 Dec. 1928 No. 52, bldz. 620).

Wanneer wij nu even het economisch gebied verlaten, dan is onze bedoeling daarmede, hier met enkele woorden den vooruitgang te vermelden van de zending op Nieuw-Guinea, die op zulke belangrijke resultaten kan bogen met haar beschavingswerk in *the Devils Own Country*. In de Deli Ct. van 7 Juni 1930 lezen wij dat de heer Baut, zendeling op het eiland Jappen, in de Geelvinckbaai, op zijn doorreis naar Nederland, in de Protestantsche kerk aan de Manggalaan te Medan, een interessante lezing heeft gehouden over het Zendingswerk op Nieuw-Guinea. Hij werkte van 1914 tot 1920 ter Westkust van Nieuw-Guinea, 2½ jaar in het Zuiden van de Geelvinckbaai en de laatste 6½ jaar op het eiland Jappen. Uit eenige grafische voorstellingen, die hij bij de lezing liet zien, bleek, dat b.v. op Jappen in 1924 zeven gemeenten waren met 500 Kerkgangers; op het eind van genoemd jaar bedroeg het aantal Kerkgangers reeds 1524, en eind 1929 was het aantal 5825 verdeeld over 37 gemeenten.

Het aantal gedoopten steeg er van 24 in 1924 tot 5495 op het eind van 1929. Het aantal scholen steeg van 7, met 210 kinderen in 1924 (en dan was er nog een sterk absenteïsme) tot 26, met 1220 leerlingen. De zending heeft nu 200 Inlandsche helpers, waarvan een groot deel is gerecruteerd uit de Papoea's zelf; er is een kweekschool voor dezer goeroe's. Verder is er op Jappen een zendingshospitaal met 15 bedden, een naaischool, een Jongelings-vereeniging, enz. Is er dus geestelijke vooruitgang te constateeren, economisch is er achteruitgang door den verminderden uitvoer van *damar* en Paradijsvogels. Ook op dit gebied tracht de Zending voorzieningen te treffen; zoo nam zij proeven met den aanplant van koffie en cacao, die vrij goed geslaagd zijn. Op geheel Nieuw-Guinea zijn thans 20.000 Christenen. Deze kerstening dateert van de laatste 25 jaar. De Nieuw-Guinea-zending bestaat in dit jaar 1930, zooals men weet, 75 jaar, maar in de eerste 25 jaar werd nagenoeg niets, in de tweede 25 jaar weinig bereikt. De Utrechtsche Zendingsvereeniging waarvoor de heer Baut is uitgezonden, werkt er sinds 1859 en zij verdient bij de verrichting van haar nobel beschavingsarbeid ontegenzeggelijk allen steun van het bestuur. Over de resultaten van de Katholieke Missie in de Keien Tenimber-eilanden en in Zuid-Nieuw-Guinea, in het Merauke-gebied, luiden de berichten ook gunstig, doch daaromtrent staan ons geen bepaalde cijfers ten dienste.

Wanneer wij in Zuid-Nieuw-Guinea in Oostelijke richting de Fly-rivier als gedeeltelijke grensscheiding van ons gebied met Britsch Nieuw-Guinea overschrijden, dan zijn wij in het land, waar Prof. Dr. J. Jeswiet in 1928 een 4-tal maanden heeft doorgebracht om hoofdzakelijk een onderzoek in te stellen naar de daar voorkomende suikerriet-soorten. Op 6 Dec. 1929 heeft genoemde Wageningensche hoogleeraar voor de Maatschappij Diligentia in Den Haag een lezing gehouden over den landbouw bij de Papoea's, die naar wij meenen, niet veel verschilt van dien der in ons gebied wonende Papoeastammen. In de inleiding gaf spr. te kennen, dat hij tijdens zijn 14-jarig verblijf te Pasoeroean reeds de overtuiging had gekregen, dat Nieuw-Guinea het vaderland van het suikerriet moet zijn. Wanneer men daarbij in aanmerking neemt dat de Papoea's op Britsch gebied het suikerriet op een zeer primitieve manier kweeken en er eigenlijk heel weinig zorg aan besteden, moet het verwondering wekken, dat de natuurlijke vijanden van de daar groeiende rietsoorten er zoo weinig vat op hebben. Naar aanleiding hiervan is spr. van meening, dat de op Nieuw-Guinea voorkomende soorten van suikerriet meer weerstand moeten hebben tegen deze natuurlijke vijanden dan de soorten welke tegenwoordig in Ned.-Indië gecultiveerd worden. Het onderzoek heeft deze opvatting later ook bevestigd. Aan de lezing ontleenen wij verder enkele bijzonderheden omtrent de expeditie door het Amerikaansche Gouvernement gefinancierd en opgezet voor het opsporen en verzamelen van suikerrietvormen, waarvan Prof. Jeswiet deel heeft uitgemaakt. Deelnemers aan deze expeditie waren mede Dr. E. W. Brandis, leider van de Afd. voor suiker-leverende planten aan het Dep. van Landbouw der Ver. Staten en leider der expeditie; C. E. Pemberton, entomoloog van het suikerproefstation van Hawaii en R. K. Pech als vlieger van de vliegmachine, waarvan de expeditie gebruik maakte. Er werden aanvankelijk slechts 6 vormen van suikerriet gevonden, terwijl in het meer Oostelijk gedeelte van Britsch Nieuw-Guinea in betrekkelijk korten tijd 86 vormen gevonden werden, waarmede dit areaal nog lang niet uitgeput is. En waar het hier hoofdzakelijk op aan komt is, dat volgens Prof. Jeswiet, de enorme hooge soorten van suikerriet — tot 9 M. hoogte toe — in Nieuw-Guinea zeer goed in Ned.-Indië zouden kunnen worden gekweekt en op hetzelfde areaal den oogst zouden kunnen vergrooten, met de helft, zoodat, bij invoering van deze soorten in Ned.-Indië, de bietensuiker-industrie wel eens overbodig zou kunnen worden.

Omtrent den landbouw dier in Britsch gebied wonende Papoeasche stammen geeft prof. Jeswiet belangrijke mededeelingen en waar wij persoonlijk in de Merauke-streek van ons gebied in Zuid Nieuw-Guinea menige Kaja-Kaja-kampong hebben bezocht, daar meenen wij met zekerheid te weten, dat dezelfde lange suikerrietsoorten ook op de erven rondom de Kaja-Kaja-kampongs worden gekweekt, zoodat naar alle waarschijnlijkheid in ons gebied ook dezelfde suikerriet-vormen zullen voorkomen, welke door Prof. Jeswiet in het Britsche gebied zijn gevonden. Maar ook elders, in de Palembangsche- en Padangsche Bovenlanden, op Sumatra, zijn lange suikerrietvormen volstrekt niet zeldzaam. Op vele ladangs worden zij aangeplant, hoewel wij hier op den voorgrond moeten stellen, dat wij niet weten of die meters lange vaak in kronkelenden vorm uitgegroeide suikerrietplanten wel de rietvormen zijn, welke voor het door Prof. Jeswiet beoogde doel geschikt zullen zijn ter aankweeking op groote schaal op Java.

Overigens moeten wij den lezer voor verdere bijzonderheden verwijzen naar het uitvoerig verslag van Prof. Jeswiet's zoo interessante lezing o.a. in Het Vaderland van 7 Dec. 1929, Avondblad D.

Suriname, zooals bekend, bijna 5 maal Nederland met een bevolking van 151.537 zielen op eind 1929 w.o. 17350 Boschnegers en 2500 Indianen[6])

De begrooting over 1930 voor Suriname beloopt in ontvangst f 8.325.953, waarvan f 2.859.522 uit 's Rijks schatkist ter aanvulling der eigen ontvangsten. (Zie Lekkerkerk — Indië's Jonge Kracht — Supplement No. 2. Uitgave van het Kol. Instituut Amsterdam Dec. '29).

Wanneer wij het Verslag van 1929 van de Surinaamsche Bank N.V. (Amst. C. A. Spin en Zoon 1930) ter hand nemen, dan lezen wij onder de Algemeene Opmerkingen al dadelijk (bldz. 3 v.v.), wanneer Mr. Dr. C. F. Schoch, de Hoofd-Directeur aan het woord is: „Ik kan mij niet losmaken van de conclusie, dat, wat den feitelijken toestand betreft, *Suriname in 1929 sterk is achteruitgegaan* (cursiveering van ons). Dat wil natuurlijk niet zeggen, dat, bij den wonderlijk economischen gang van de Kolonie, als gevolg van klimatologische verschijnselen en wereldmarktpositie, 1930 niet weder een stijgende lijn zou kunnen vertoonen, maar 1929 staat beslist in het teeken der depressie. Veel werd gepraat en geschreven over Suriname; allerlei doktoren waren aan het dokteren, maar onderwijl verergerde de ziekte van den patiënt, zoolas een Nederlandsch blad in den loop van het jaar den toestand treffend in beeld bracht. Eenerzijds wordt Suriname telkenjare verder in het groote wereldverkeer getrokken: na de radioverbinding met het wereldnet kwam in 1929 de luchtvaartverbinding met Noord-Amerika.

Vreemdelingen kwamen met vliegtuigen Suriname bezoeken; hotels werden voor hen ingericht. Anderzijds ziet men niets gebeuren, dat de ontwikkeling van de kolonie en hare natuurlijke hulpbronnen eene flinke schrede vooruit kan brengen.

---

[6]) Volgens de *Kerkelijke gezindheid* behooren tot de:

Ned. Herv.	Gemeente . .	7.271	zielen.
Evang.-Luth.	„ . .	2.861	„
Evang. Broeder	„ . .	29.170	„
R.-K.	„ . .	24.082	„
Israëlitische	„ . .	750	„
Mohammedanen		34.536	„
Hindoes enz.		20.719	„

De val der V. O. I. C.

door H. A. RITTER.

I.

Oorzaken.

Onze Koloniale Geschiedenis — zoo heeft Prof. Brugmans terecht gezegd — *is een openbaring van nationale kracht.* Wij voegen er bij dat de geschiedenis onzer Groote Republiek dat niet minder is.

Beide, met en door elkander groot geworden, hebben echter een smadelijk einde gevonden. De V. O. I. C. door de vernietiging van haar *bestaan*; de Republiek door de vernietiging van hare *onafhankelijkheid*.

Grosso modo zijn het dezelfde oorzaken geweest, die hun val hebben bewerkt.

Om dat geheel uiteen te zetten zou de weergeving van een diepe studie onzer XVIIIe Eeuw noodzakelijk zijn. Daaraan kunnen wij natuurlijk niet denken. Wij kunnen alleen trachten, *in het algemeen*, aan te geven — en blijvende bij ons onderwerp: *de val der V. O. I. C.* — wat heeft geleid tot de liquidatie van het groote Handelslichaam, dat alleen in zijn Engelschen confrater zijn evenknie en later zijn meerdere heeft gevonden.

Wij zullen dan tevens een woord wijden aan de wijze, waarop die liquidatie is geschied.

De XVIIIe Eeuw is — *ook in ons Vaderland* — een Eeuw geweest „vol leven en beweeg". Vooral op politiek gebied was zij geenszins de Pruikentijd, waarvoor zij door hare opvolgster is gescholden. Zij was eerder het tegendeel. Bij de XVIIe Eeuw vergeleken, waren in de XVIIIe de normen des levens op velerlei gebied gewijzigd. Er was geen, zoo bij uitstek *expansieve* kracht meer — waarvoor trouwens geen gelegenheid als vroeger, zou geweest zijn.

Maar het zout was niet smakeloos geworden. De kwalen des tijds werden door de burgerij — van „het volk" was toen in het geheel geen sprake — onder de oogen gezien en bestreden.

„Eerst de achttiende eeuw" — zoo schrijft Prof. Dr. Kernkamp[1]) — zou den Nederlandschen burger zien ontwaken tot het besef van zijn rechten en plichten als Staatsburger. Zeer zeker heeft ook *ons* volk daarbij den invloed ondergaan van de algemeen geestelijke beweging van dien tijd; maar in veel hooger mate dan vroeger meestal werd aangenomen, zijn de denkbeelden, die omstreeks het midden der achttiende eeuw het gemeengoed van de ontwikkelde burgerij ten onzent werden, van zuiver nationalen oorsprong."

Dat „besef van de rechten en de plichten van den Staatsburger" richtte zich vooral tegen de wijze, waarop *de openbare zaak* werd beheerd. *Verval* en *bederf* waren van dat beheer de kenmerken.

Datzelfde *verval* en *bederf* knaagde ook sedert zeer lang — misschien wel reeds sinds het einde der XVIIe Eeuw — aan het beheer der V. O. I. C.

De *contracten van corespondentie* — middelen om *in politicis* bepaalde Regentenfamilies en groepen dier families op het kussen te houden, waren ook pernicieus gebleken voor een richtig bestuur van ons nog altijd groot *Koloniaal bezit. Bezit* — want anders was het niet. Bovendien kwamen onder die families, die de V. O. I. C. in het bijzonder beheerden, *ook* contracten

RUSTHUIS
voor bejaarden, rust- en hulpbehoevenden
ANT. DUYCKSTRAAT No. 77
's-GRAVENHAGE - TELEFOON 55333
5206 Directrice: Zr. M. TERBORGH

RIEL GR. HERTOGINNELAAN 121. TEL. 36935 - DEN HAAG
DAMES HOEDEN 5241
JAPONNEN en MANTELS
OOK VOOR INDIË EN IN GROOTE MATEN

HET FOTOGRAFISCH ATELIER VAN
J. JURGENS
v/h CHEF-OPERATEUR DER FIRMA VERMEULEN IS GEVESTIGD
LAAN VAN MEERDERVOORT 179a
DEN HAAG 5279

N.V. v. Vuuren's Handel-Mij
BRANDSTOFFENHANDEL
Denneweg 67a Den Haag

Telephoon 14427
5113
Wenscht ge te ontvangen 1e KWALITEIT Brandstoffen, tegen BILLIJKEN prijs en GEGARANDEERDE maat? Bel dan op 14427

Nieuwe Ledenlijst van „Oost en West".

Voor Firma's die de nieuwe volledige LEDENLIJST der Vereeniging wenschen te ontvangen, wordt de ingenaaide lijst verkrijgbaar gesteld ad *f* 2.50 per ex., bij het Algemeen Secretariaat der Vereeniging, KORTE VOORHOUT 6, Den Haag.

KAWEE'TJES

ARNHEM

M. VAN DEN BRAND, gepens. Hoofdonderw. M.U.L.O., Pontanuslaan 83, Arnhem, ruim huis nabij Sonsbeek, wenscht in zijn gezin een paar Indische kinderen, op te nemen.
Referentie: Mr. J. HUGES, Arnhem. 5471

BERGEN OP ZOOM

Firma TIMMERMANS
KORTE MEESTRAAT 21—23 — BERGEN OP ZOOM
MEEST MODERN 5398
KRISTAL, PORSELEIN, GLAS en AARDEWERK.
GROOTE SORTEERING — BILLIJKE PRIJZEN

N.V. Asselbergs' IJzerhandel 5399
IJzerwaren, Gereedschappen, Huishoudelijke Artikelen
Lievevrouwestraat 41 — BERGEN OP ZOOM
Telefoon 9 — Postcheque 7186 — Postbus 24

APELDOORN

DE ELEGANTE VROUW
draagt hoeden van MAISON CHIQUE
Hoofdstraat 158 - APELDOORN
5326

STEENKOLENHANDEL
D. Rijken, Osseveldweg 19. Tel. 1138
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West".
Giro 104627. 5459

Fotografisch Atelier en Fotohandel
PH. G. STARKE
Hoofdstraat 172 5327 Telefoon 630
APELDOORN

A. M. DE WEERD
Bloemenmag. „CORONA" - Brinklaan 1 - Tel. 569
APELDOORN 5331

NIJMEGEN

Bloemenmagazijn *Handelskweekerij*
Hofleveranciers
TUINARCHITECTUUR „GERVA"
N.V. Gerretsen-Valeton 5335
P. MARTTIN, Directeur
Nijmegen Hertogstraat 27 *Telefoon 781* *Hees Wolfkuilscheweg 189*

FIRMA C. KNIJFF & ZOON
KLEEDING NAAR MAAT
JOHAN VIJGHSTRAAT 21 — TELEFOON 756
NIJMEGEN
STALEN OP AANVRAGE 5334

FIRMA C. BORNEMAN
Houtstraat 16. Tel. 1501. NIJMEGEN.
Zadelmaker. Autobekleeder. Luxe Lederwaren.
— Speciaal adres voor hutkoffers — 5387

NIJMEEGSCHE 5388
CENTRAAL APOTHEEK, BROERSTRAAT 8.
Geneesmiddelen. Toiletartikelen. Electrische Brillenslijperij. Elast. Kousen en Buikbanden.

RIJSWIJK (Z.-H.)

Banketbakkerij „PONSEN"
Bestellingen voor feestgelegenheden extra korting.
f 10.— aan bons geeft recht op een tablet chocolade à *f* 1.—
— TELEFOON 10529 — 5282
RIJSWIJK, Heerenstraat 52 — Telefoon 18062

HILVERSUM

Kunsthandel v. d. Lee
LANGESTRAAT 90B - HILVERSUM
Speciaal adres voor vakkundig restaureeren van oude en nieuwe kunstwerken,
5413
Ontwerpen enz. (picturaal en plastiek).

H.H. Leden koopt bij C. VAN DEN AKKER
RIJWIELMAGAZIJN „SERVA" 5365
Telefoon 2913 - Simon Stevijnweg 4 - Hilversum
Vakkundige reparatie Vraagt onze speciale conditie

HILVERSUM NOORDMAN kleedt U beter BUSSUM
5414

ROTTERDAM.

STOOM- WASCH- EN STRIJKINRICHTING
voor Overhemden, Boorden, Manchetten, Fijne Damastin, Tafelkleeden, Gordijnen, Tricot-Goederen (Systeem Jaeger) enz.
BANIERSTRAAT 60a — Telefoon 41889
Beveelt zich beleefd aan bij Indische families. C. MOLIJN.
5283

BREDA.

A. DE KONING & ZOON - GINNEKEN
— DESKUNDIGE TUIN-ARCHITECTUUR —
AANLEG EN ONDERHOUD VAN TUINEN
Rotstuinen — Borders — Flagstons Tuinpaden
Artistiek Bloemwerk — Speciale Cacteeën Cultuur
MOLENSTRAAT 9 5265 Telefoon 1499 (Breda)

P. A. VAN DONGEN
Giro No. 123452 Karrestraat 22 BREDA 5272 Interc. Telefoon 63
Handel in Oesters, Visch en Comestibles

Fongers Rijwielen — Van Delft's Kinderwagens
Jaarsma Vulcana Victoria Haarden — Luxe Artikelen
CHARLES JONKERS 5271
FIRMA JOS. JONKERS & ZOON
HAAGDIJK 3 — TELEF. 24 BREDA

DE FIRMA WOLTERBEEK—SMITS
N. GINNEKENSTRAAT 33 BREDA
Beveelt zich beleefd aan voor levering van alle Indische Artikelen en Comestibles, alsook voor volledige Indische Rijsttafels. — Telephoon 199. — 5276

U WEET TOCH WEL!!!
Het adres voor uw WILD en GEVOGELTE, ook voor buiten Breda. 5275
W. VAN DE WAAL
Hofleverancier. — Telefoon 62. BREDA.
— Vraagt prijscourant —

AMERSFOORT

Stoomwasscherij „DE HOOP"
(GEBR. NIEUWLAND) 5300
Tel. no. 170. AMERSFOORT.
Beveelt zich beleefd aan bij Indische Families.

FIRMA J. W. VAN ACHTERBERGH
— COMPLETE WONING-INRICHTING — 5299
— BEHANGERIJ — STOFFEERDERIJ —
Telefoon No. 238 Gevestigd 1883
WESTSINGEL 10-13 AMERSFOORT

AMSTERDAM

Familie Pension GEELHUIJSEN
STADHOUDERSKADE 131, AMSTERDAM. - Tel. 25668.
Ruime kamers op 1en stand, uitst. keuken. K. en w. str. w. badk. Prijs v.a. *f* 4.— p. p. p. d. Fam. red. 5461
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West".

Hoeden - Mantels - Japonnen
L. AUÉ (v.h. Maison Henri) 5485
Keizersgracht 770 — AMSTERDAM — Tel. 46749
(Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West")

Uitsluitend voor de leden en lezers van dit blad biedt de Firma T. VAN OOSTEN, Wittenstraat 182, Tel. 81220, onderstaande brandstoffen tegen zomerprijzen aan: prima Wales Abergerum Anthraciet 20/30 of 30/50 à f 3.30 p. H.L. of prima Belg. „ „ „ „ à f 2.85 p. „
Leden van „Oost en West" een extra korting.
Levering franco bergplaats. 5499

Gimmy N.V., Rozengracht 57
A'dam, Telef. 33566
Neerlands' grootste Radio- en Gramophoonhuis
Ruime keuze - Gemakkelijke condities
5491

LEIDEN

PATHÉFOON RADIO
MUZIEKHANDEL FIRMA J. VAN ZIJP & Zn.
Haarlemmerstraat 299 - Telefoon 711
Filiaal: Steenstraat 22 - Telefoon 2381 - Leiden
5508

GROENTEN- EN FRUITHANDEL
J. G. VAN EVERT
HAARLEMMERSTR. 265 - TELEF. 1909 - LEIDEN
AANBEVOLEN ADRES VOOR LEDEN VAN OOST EN WEST
5507

Een Duitsch tijdschrift vestigt de aandacht er op, dat, al heeft de electriciteit het leeuwenaandeel gehad in de ontwikkeling der lichtreclame, daarom gas toch niet geheel uitgeschakeld dient te worden. Met gaslicht zijn zeer mooie effecten te bereiken, voor het verlichten van transparanten b.v. en het heeft de voordeelen van goedkoop te zijn en gemakkelijk aan te leggen en bovendien de zekerheid van goed functioneeren.

van correspondentie voor. Terwijl meermalen in de contrôlelichamen (Staten-Generaal en Provinciale Staten) over de Compagnie, dezelfde lieden zaten of met hen nauwverwante families, die in de Kamers der V. O. I. C., die de contrôle-objecten waren, de lakens uitdeelden.

Aan dit bederf in Nederland paarde zich het bederf in Indië. De veilheid der ambtenaren was *algemeen*. Zonder die ware het onmogelijk geweest dat in Indië de particuliere handel zoo'n vlucht had genomen en te meer vlucht naarmate de XVIIIe Eeuw in jaren toenam.

De oorzaken daarvan waren *eenerzijds* de zeer slechte bezoldiging van 's Compagnies dienaren; *anderzijds* het tegenover de Hollanders nog zeer streng gehandhaafde monopolie. Tegenover Engeland deed men op het laatst *zeer veel water in zijn wijn* in dat opzicht.

Een derde oorzaak — *misschien de grootste* — was het financiëel beheer Men volgde de hoogst ongezonde politiek om de hooge dividenden uit leeningen te betalen. Zoodat er ook *winst* werd uitgekeerd, als er een *verlies* van millioenen was. — Vooral Holland was de groote leener.

Bovendien heerschte ten opzichte van den financiëelen toestand der Compagnie de grootste geheimzinnigheid. Alleen enkele *ingewijden* kenden den waren toestand van zaken.

Ten slotte konden — behalve de winstuitdeeling — ook de gewone bedrijven der Compagnie niet zonder leeningen staande gehouden worden. Al betaalde zij veel af. De leeningen *zelf* ging zij aan, op den voorgrondstellende hoe groot het verlies en de schade ook in Nederland zou zijn, *als zij ophield te bestaan*.

Het is dus niet overdreven te zeggen dat de inwendige toestand der „Edele Compagnie" *vermolmd* was: dat zij wel altijd in staat was geweest den schijn te redden; dat haar crediet ongeschokt was; maar dat de eerste de beste schok doodelijk voor haar zijn — *omdat zij op crediet leefde*.

Die schok werd haar toegebracht door den oorlog, dien Engeland ons 20 December 1780 verklaarde, wegens onze „bewezen" samenspanning met de Amerikaansche „rebellen".

II.

Naar het einde.

Oogenschijnlijk was de toestand der Compagnie op het oogenblik der oorlogsverklaring niet *ongezond*, hoewel op verre na niet wat deze geweest was.

In 1761 had zij 22 millioen schuld; in 1779 nog slechts 8 millioen. Hare uitdeelingen hadden geregeld plaats gehad (12½ %). Hare aandeelen, hoewel vroeger gestaan hebbende op 584 %, stonden althans nog 328 %. In Indië was haar macht — behalve dan op Sumatra — nog *groot*.

Maar de oorlog maakte daaraan spoedig een einde. In Voor-Indië leed zij al dadelijk door „de gebrekkigheid der verdedigingsmiddelen" en door „de lafhartigheid der gezaghebbers" groote verliezen aan de Engelschen aan forten, factorijen, goederen en schepen. Te samen geschat op 11 millioen.

Dadelijk vroegen de voorschieters van geld op de te houden veilingen hun geld terug. Daar de Compagnie de noodige ƒ 20.000.000 *niet* had moest zij *reeds in Januari 1781* Handsluiting vragen aan de Staten van Holland.

Hare aandeelen vielen terug op 215 %. *Zij stond op vallen*. „*Maar zij mocht niet vallen*, want van haar be- „staan hing de gansche handel in de Republiek af en „hare aandeelen waren alom in den lande geplaatst als geldbelegging van instellingen en particulieren." (Blok).

Zij moest *dadelijk* aan 14 millioen geholpen worden voor hare schulden (in 1785 reeds 50 millioen) en aan bedrijfskapitaal om op de been te blijven.

En nu vangt een jammergeschiedenis aan, waarvan wij slechts de allerbelangrijkste hoofdzaken zullen vermelden, omdat wij anders te uitvoerig en zeer zeker ook te vervelend zouden zijn. Bij Van Berkel[2]) beslaat het verhaal 72 quarto bladzijden. Bij het lezen daarvan rezen voor onze verbeelding op de prachtige patriciërshuizen in Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Middelburg, waarin de kostbaar gekleede en gepruikte deftige Regeerders der XVIIIe Eeuw. Regeerders, die voor het grootste gedeelte 'n zeer groote geestelijke ontwikkeling bezaten (de Beaufort) te midden van het rijke en kunstzinnige meubilair hunner tijden, dat thans voor het grootste gedeelte verdwenen is, bezig waren hunne wijdloopige memoriën, adviezen en plannen op te stellen.

Ons is slechts hun beschreven papier, dat bijna nooit meer wordt ingezien, overgebleven.

Er zal heel wat *intra muros* behandeld en bedisseld zijn vóór die schrifturen — ook die van de Regeerende lichamen — het licht zagen. Zóó gaat het trouwens nog.

Maar ter zake.

De Compagnie slaakte herhaaldelijk de wanhopigste zuchten. Zij vond het meest hulp bij Holland, minder bij Zeeland en bij de Staten-Generaal. Holland wilde 8 millioen leenen, maar eischte hervormingen. Het waarborgde tevens de 38 millioen schuld der Compagnie. Maar de twisten tusschen de mannen van den ouden geest en van den nieuwen (Prinsgezinden en Patriotten) waren zoo hoog geloopen, dat er niet veel van kwam. Ook niet van een plan van „nader redres", dat in 1785 bij de Staten-Generaal door Holland werd ingediend.

Daarbij kwam nog iets. Het was duidelijk dat de Compagnie Indië niet langer kon verdedigen. Daarom kwam Frankrijk in dat jaar met een plan om daarbij hulp te verschaffen. Maar de uitvoering daarvan bleef „door de onzekere toestanden in Frankrijk en de financieele moeilijkheden van dit rijk" (Blok) op den achtergrond.

Maar de hervorming der Compagnie bleef toch aan de orde. Zij was trouwens al te noodzakelijk.

Het pernicieuse hierbij was echter de antagonie tusschen Holland dat door „den nieuwen geest", en Zeeland dat nog door den ouden geest bezet was. Engeland steunde daarbij Zeeland, want nadat in 1784 „de vierde Engelsche oorlog" was geëindigd, wilde het met de Republiek in Indië samenwerken. Holland — d.i. Amsterdam — sloeg eindelijk vóór: Zes nieuwe bewindhebbers en invoering van een vijfde departement (van Bestuur) 1786. Zeeland bleef zich verzetten en ook de Compagnie toonde zich weinig toeschietelijk. Van een grondig onderzoek naar den werkelijken toestand was nog niets gekomen, toen in October 1787 de Prins met Pruisen's hulp in al zijn waardigheden hersteld was. Persoonlijk was hij steeds buiten de zaken gehouden door Holland — wat ook voor Zeeland een reden tot voortdurend verzet was geweest.

Inmiddels had bij velen — ook bij van de Spiegel — de overtuiging post gevat dat de Compagnie niet langer Souverein van Indië moest wezen, maar die overgeven aan den Staat. Zij moest zich voortaan alleen met den handel bemoeien.

Willem V nam in Maart 1788 het initiatief tot het — reeds vroeger door Zeeland gewenschte — bijeenroepen van een buitengewone vergadering der Heeren XVII, die zich niet alleen moest bezighouden met den „waren staat van handel, bezittingen, benoodigdheden en ressources" der Compagnie maar ook over de gewenschte „verstaatlichung" der Compagnie.

De Stadhouder en de tusschenkomst van Holland en Zeeland zouden niet langer buiten gehouden worden bij hetgeen het Hooge Bestuur der Compagnie zelf daarover zou willen en kunnen zeggen.

Het resultaat dezer overleggingen was weer hetzelfde als vroeger: bij voldoende geldelijke hulp (30 millioen) kon de Compagnie nog op voldoende wijze blijven bestaan. Maar de verdediging van Indië ging boven hare macht. Een Commissie van Holland en Zeeland kwam tot hetzelfde resultaat.

Inmiddels steeg de geldnood der Compagnie. In 1788 was zij 30, in 1789 74, in 1790 85 millioen schuldig. Ongerekend dat zij in de laatste 10 jaren 68 millioen buitengewoon ontvangen had.

In Indië was het intusschen van kwaad tot erger gekomen

„De hoogste ambtenaren der Compagnie veroorloof- „den zich de schreeuwendste misbruiken en gaven zich „onderhands over aan sluikerij en bevordering van den „verboden handel der Amerikanen en Denen in koffie, „rijst en specerijen; de lagere ambtenaren volgden het „van boven gegeven voorbeeld en zoo werd de geheele „Indische handel een broeinest van ongerechtigheden, „met de meeste onbeschaamdheid gelijk zelfs uit de „officieele stukken kan worden aangetoond. Het eenige „doel der Compagnie's dienaren scheen te zijn om zich „in de weinige jaren, die het oude stelsel nog zou heb- „ben te leven, zooveel voordeel te verschaffen als moge- „lijk zou zijn". (Blok).

In patria ging men evenwel maar steeds voort met het benoemen van commissiën en het ontwerpen van plannen. In dat opzicht is er geen verschil tusschen de Patriotten van vóór 1787 en de aristo's van 1787—1795. Zoo ging het in 1790, in 1791. Men begon ook aan het monopolie dat toch niet meer absoluut te handhaven was te tornen. De binnenlandsche handel in Indië zou aan particulieren worden overgelaten. De Heeren XVII gingen in die richting en ook in die van bezuiniging, enz. enz., aan het werk. Maar andere geluiden werden reeds vernomen. Van de Spiegel stelde in Maart 1792 den Prins voor, de koloniën van de Compagnie te koopen. Zij kon dan hare schulden afbetalen.

Zoo sukkelde men voort tot op 20 Januari 1795 Willem V vluchtte en de lotgevallen des Vaderlands — en der Compagnie — geheel werden overgelaten aan de mannen van den nieuwen koers.

Maar ook bij hen zocht men tevergeefs naar lieden van een *krachtig initiatief*, van mannen als b.v. Coen er een geweest was. De tijd was er trouwens niet gunstig meer voor. In Frankrijk heerschte, na den val van Robespierre, een gematigde geest. Onze heftige Patriotten ondervonden dat al dadelijk bij hun voorstellen om „heel den ouden rommel" op te ruimen. Er kon slechts sprake zijn volgens de nieuwe Fransche regeering „van rustige hervorming".

Ook natuurlijk ten opzichte der Compagnie, wier octrooi nog liep tot 1798.

Daaraan is toe te schrijven dat men weder begon met commissiën en adviezen en dat men het denkbeeld van opheffing der Compagnie aanvankelijk zelfs verklaarde in strijd te zijn „met het belang des Vaderlands". Men zat met een erfenis, die men niet opruimen kon, zonder voor Nederland de grootste schade aan te richten, die gedacht kon worden, terwijl tegelijkertijd gevoeld werd dat zij opgeruimd *moest* worden.

De nieuwe Heeren — *de Representanten van Holland* — lieten er geen gras over groeien. De oude commissie, die 5 jaren lang goed werk had gedaan, werd vervangen door een, waaruit de nieuwe koers helder zou moeten blijken, bracht reeds 25 Februari 1795 verslag uit over de Compagnie. Dat rapport was uiterst *conservatief*. Het werd dan ook niet zeer gunstig ontvangen De voorzitter van de Provisioneele Representanten, Gevers, liet een heel ander geluid hooren: Den Staten-Generaal zou door Holland worden voorgesteld dat „de Collegiën van Bewindhebberen der O. I.-Comp. worden verklaard te zijn vernietigd en gehouden niet meer te existeeren". Een comité van 21 personen zou hen vervangen. Dat plan werd in beginsel, ondanks veel verzet, door de Staten-Generaal den 24 December 1795 ten uitvoer gebracht. Natuurlijk met een aanwijzing hoe de koloniën verder bestuurd zouden worden. Het nieuwe bewind kwam 1 Maart 1796 in functie, onder voorbehoud dat deze regeling provisioneel zou zijn. Men wilde niet wachten tot het einde van het Octrooi (1798), zelfs niet tot de rekening in 1796 zou zijn ingediend.

Het oude Bewind der Compagnie bood niet veel tegenstand. Wat zou het ook hebben kunnen doen? Alleen verklaarde zij zich bereid „rekening en verantwoording af te leggen" zonder dat zij evenwel wilden „verstaan zijn één der Rechten der Participanten te „hebben prijsgegeven". Alle bescheiden, papieren, kaarten, enz. gingen in handen van het Staatsgezag over.

Het was, naar wij meenen, tijd — meer dan tijd. Maar men had het op *andere* wijze kunnen doen. Misschien is echter mede de weinig sympathieke wijze waarop de Bewindhebbers, die den schuldenlast van 1782—1794 jaarlijks met 8 millioen zagen vermeerderen, geweigerd hadden, voor zich afstand te doen van persoonlijke emolumenten, terwijl zij dat wel van de ambtenaren in Indië eischten daarvan de schuld.

De provisioneele toestand bleef bestaan tot 1798. Het Octrooi was toen ten einde. De Staatsregeling van 1798 bepaalde dat de bezittingen der voormalige O. I. C. bezittingen der *Bataafsche Republiek* werden(art. 247). Ook de schulden werden overgenomen.

III.

De schadeloosstelling der Participanten.

Er rest ons nu nog ten slotte een kort woord over de wijze, waarop tegenover de Participanten en hunne rechten is gehandeld. Het kan niet ontkend worden dat in de haast om met al het oude te breken, ook hier onrechtvaardigheden zijn gepleegd.

Groen van Prinsterer [3]) heeft daar een aanteekening over, die aan duidelijkheid niets te wenschen over laat: „de actiehouders werden als slaven behandeld". Nu is

Gr. v. Pr. wel de man niet om het optreden van de Provisioneele regeerders der Bataafsche Republiek te waardeeren, maar er schijnt toch werkelijk met de groote bijl op ingehakt te zijn — wat de Participanten betreft.

Reeds in 1796 hadden dezen een *Memorie van Grieven en Bezwaren* ingediend. Maar — ofschoon door de Regeering opgeroepen hunne belangen te verdedigen — was er niet veel van terecht gekomen. In dien tijd van schrijfwoede verwondert het niet dat de Participanten hun adres in 1802 herhaalden en dat er veel tegengeschreven werd. Een voorstel om hen het monopolie van den Chineeschen handel toe te staan, bleef een voorstel. De Regeering wachtte liever tot de vrede (van Amiens, 1802) zou beslist hebben, welke koloniën ons door de Engelschen terug zouden worden gegeven. Maar de hervatting van den oorlog door Engeland met Napoleon in 1803 zette alles weer op losse schroeven. Maar *volkomen* schadeloos gesteld zijn de Participanten *niet*. Europa zou eerst in 1815 weer tot rust komen en Nederland, verarmd en van zijn handel en koloniën beroofd, kon onmogelijk die kwestie afdoende onder de oogen zien. Om die geheele geschiedenis, die nauw verband houdt met de veranderingen in de vormen en wijzen van bestuur van ons steeds verminderend koloniaal bezit, te beschrijven, zou een afzonderlijk groot artikel noodig wezen. Maar dat zou meer thuis hooren in een Historisch Tijdschrift.

Wij wilden alleen op het een en ander de aandacht vestigen.

Als onze persoonlijke meening, die niet absoluut zal kunnen worden tegengesproken, achten wij de overgang van het Staatkundig gezag van de V. O. I. C. naar den Souverein noodzakelijk. Toen zij viel, was de tijd daarvoor rijp. Maar daarnaast had zij als een krachtig en machtig handelslichaam zeer zeker kunnen blijven bestaan en nog van veel nut wezen, vooral in die benarde tijden, indien zij bestuurd ware geworden op de eenige wijze, die toekomst biedt voor dergelijke lichamen.

Maar, zooals wij zagen, er was juist het tegendeel geschied. En daarom moest zij smartelijk ondergaan. Wat dan ook is geschied.

[1]) *Jan Nieuwenhuizen herdacht* (1906).
[2]) Bijdrage tot de Geschiedenis van het Europeesch Opperbestuur over Nederlandsch-Indië (1780—1806). Proefschrift, Leiden. 1880.
[3]) Handboek der Geschiedenis van het Vaderland. Tweede gedeelte, tweede druk 1852 (bldz. 871).

JAARVERSLAGEN.

Verslag der Afdeeling Amersfoort over het jaar 1929

Na de Algemeene Jaarvergadering op 7 Maart 1929 bestond het Bestuur der Afdeeling uit de heeren Prof. Mr. G. J. Nolst Trenité, Voorzitter; E. Roodhuyzen, Mr. E. H. Bergsma, Secretaris en uit de dames F. van der Post—Liefrink en W. ter Cock—Heukers, Penningmeesteresse.

In den loop van dit vereenigingsjaar deden zich geene mutaties in het Bestuur voor.

Het aantal leden bedroeg op 31 December 1929: 110. In den loop van het jaar traden als leden toe 16 leden, terwijl 6 leden voor het lidmaatschap bedankten; 6 leden werden naar Ned.-Indië of naar andere afdeelingen in Nederland overgeschreven, 4 leden werden naar onze afdeeling van elders overgeschreven, terwijl de dood een onzer leden wegnam.

Ten huize van een der bestuursleden vergaderde het bestuur geregeld één maal 's maands ter bespreking van de werkzaamheden in de afdeeling en van de belangen onzer Vereeniging.

Ook dit jaar vertoonden de werkzaamheden in onze afdeeling een afwisselend programma, waarvan hieronder een schets volgt.

Allereerst worde er aan herinnerd, dat onze Afdeeling dit jaar zijn eerste lustrum vierde en om nu eens in de reeks lezingen, causerieën en films eene afwisseling te brengen wat den geest ontspande en tevens een propagandamiddel kon worden in de gemeente Amersfoort en daarbuiten, besloot het bestuur op 23 Januari een vroolijken avond te organiseeren, waartoe de heer Rodi Roeters zijne medewerking verleende. Onder begeleiding van het bioscoop-orkest vertoonde deze heer verrassende staaltjes van goochelkunst, gedachtenlezen en snelteekenen.

Op 11 April mochten wij het voorrecht hebben een voordracht van den heer T. van Erp, oud-Kolonel der Genie in Ned.-Indië aan te hooren over „De Prambanan Hindoetempels op Java", welke zeer interessante lezing werd toegelicht met een groot aantal mooie lichtbeelden, die een goeden indruk gaven van de beeldhouwkunst op Java in de tiende eeuw na Chr.

Op 23 October hield Prof. Ir. C. W. Weys eene zeer gewaardeerde lezing, waarvoor hij tot onderwerp had gekozen: „Een en ander over een Particulier Land op Java". In een vlotte en geestige historisch-economische schets besprak de hooggeleerde waterbouwkundige de ontwikkeling van de Pamanoekan en Tjiasem Landen en liet ons aan de hand van een reeks lichtbeelden zien hoe door irrigatie-werken groote uitgestrektheden te voren niet te exploiteeren gronden tot intensieve bewerking kunnen worden gebracht ten voordeele van de bevolking en de eigenaren, terwijl ten aanzien van het beheer van zulk eene groote onderneming werd verduidelijkt hoe een krachtig en intègre beheer *noodig is om deze uit eene periode van verval tot winstgevenden bloei op te werken onder Europeesche en wetenschappelijke leiding*. Van de door ons bestuur aan de scholen voor Voorbereidend Hooger, Middelbaar en Handels-Onderwijs gegeven gelegenheid om door een aantal zijner leerlingen deze lezing te doen bijwonen ter verrijking hunner kennis, werd helaas een slechts uiterst matig gebruik gemaakt.

Op 20 December mocht een groot aantal onzer leden de belangrijke lezing over de residentie Timor en Onderhoorigheden bijwonen van den Timoreeschen Indonesiër, den heer C. Frans, welke lezing werd geïllustreerd met schoone lichtbeelden. Aan deze lezing was verbonden eene demonstratie van Timoreesche weefsels, die veel belangstelling trok niet alleen door de kunstzin, waarmede deze waren vervaardigd, maar ook door de wijze waarop deze werden gedragen door de lieftallige dochter van onzen gast.

Het Bestuur organiseerde in de maand Juni eene excursie naar een kersenboomgaard bij Zeist, welke door heerlijk zonnig weer werd begunstigd. Deze gezamenlijke uitgang zal zeer zeker ook door de kinderen onzer leden geapprecieerd zijn geworden.

Het verdient nog te worden vermeld, dat, het Hoofdbestuur en de Burgemeester onzer Gemeente, namens het Minahassa Comité onze medewerking inriepen voor het houden te Amersfoort van eene collecte ten behoeve van den bouw van een Sanatorium in de Minahassa, als geschenk van Nederland, ter gelegenheid van het 300-jarig herdenkingsfeest van deze met Nederland zoo innig verbonden landstreek. De collecte bracht *f* 700,— op en zeer zeker mag in dit verslag een woord van dank niet ontbreken aan het groot aantal Dames en Heeren, die door hun ijver en toewijding dit voor Amersfoort mooie resultaat hebben weten te bereiken.

Daar ons huishoudelijk reglement ten zeerste verouderd was, werd door het Bestuur een nieuw reglement ontworpen, hetwelk behoudens eene kleine wijziging in de laatste algemeene vergadering werd aangenomen.

De belangstelling onzer leden wordt door het Bestuur gevraagd:

1. voor de aanwerving van nieuwe leden, waartoe ieder in zijn kring wel het noodige kan doen met een weinig goeden wil;
2. voor onze bibliotheek, die ook dit jaar met eenige boekwerken verrijkt werd.

Laten onze leden het adres van onzen ijverigen bibliothecaris, den heer A. F. W. Weyers, Huygenslaan No. 35, niet vergeten. Hij is de beste raadsman voor hen, die een of ander boekwerk over Indië willen raadplegen. Een woord van dank voor zijne toewijding is in dit verslag ongetwijfeld op zijn plaats.

Wij besluiten dit verslag met eene niet genoeg te herhalen aansporing aan onze leden om door trouw bezoek aan onze samenkomsten het vereenigingsleven te helpen bevorderen.

De Secretaris,
E. H. BERGSMA.

Jaarverslag der afdeeling „Utrecht en Omstreken".

Het vereenigingsjaar 1929 kenmerkte zich niet door belangrijke gebeurtenissen.

De samenstelling van het bestuur onderging geen verandering: mevr. Dr. C. Rutten—Pekelharing, Vice-Voorzitster; de heer H. Somermeyer, Penningmeester; mevr. L. P. van der Wijk—van de Haar, Secretaresse; de heeren P. Ch. Boland en J. J. Mac. Kenzie, Leden.

De jaarlijksche algemeene vergadering werd gehouden op den 11en Maart; bestuursvergaderingen op 28 Februari, 6 Juni en 7 October.

In Mei werd mevrouw Rutten—Pekelharing verzocht zitting te nemen in het Provinciaal Utrechtsch Minahassa Comité. Verhinderd door drukke bezigheden en reisplannen, droeg zij dit verzoek over aan de Secretaresse, die het lidmaatschap aanvaardde en later ook benoemd werd als lid van 't Plaatselijk Utrechtsch Minahassa Comité.

De aankleeding van de Inlandsche groep bij het Tuinfeest op het Landgoed „Over Holland", werd de taak van onze Utrechtsche afdeeling. Het succes hiermede behaald mogen we zeer zeker mede danken aan den steun van velen ondervonden, vooral van de Vereeniging Boeatan te 's-Gravenhage en het Koloniaal Museum te Amsterdam, die kains, wapens en muziekinstrumenten ter onze beschikking stelden.

Het aandeel in de werkzaamheden van het Plaatselijk Comité bepaalde zich tot het aanbieden van inteekenlijsten bij onze leden. Het plan om een straatcollecte te houden, leed door ons onbekende redenen, schipbreuk.

Het doel der vereeniging trachtten wij te verwezenlijken door het houden van de volgende bijeenkomsten:

28 Januari: vertooning der *Celebes-Toradjafilm*, toegelicht door Professor L. van Vuuren.
22 Februari: lezing van Professor J. Boeke: *„Hooger onderwijs aan de Inlandsche bevolking in onzen Oost"* (met lichtbeelden).
26 April: lezing met lichtbeelden van den heer W. R. Menkman, oud Hoofd-Agent in de West v. d. Kon. West-Ind. Maildienst, Onderwerp: *„Curaçao"*.
11 October: vertooning der Rolprent *„Tropisch Tourisme"* der Kon. Paketv. Mij.
5 November: *Timoreesche avond* door den heer C. Frans en zijn gezelschap.

Voor al deze avonden, waarvan de meeste in samenwerking met andere vereenigingen tot stand kwamen, bestond zeer voldoende belangstelling.

Het ledenaantal, dat bij den aanvang van het vereenigingsjaar 117 bedroeg + 24 begunstigers, steeg tot 124 + 28 begunstigers. Groot is de vooruitgang nog niet te noemen, maar wij willen hopen, dat de stijgende lijn der laatste drie jaren zich zal voortzetten en de afdeeling daardoor in staat zal zijn, meer nog dan tot heden mogelijk was, mede te werken aan de verspreiding van kennis over onze overzeesche bezittingen.

De Secretaresse van de Afdeeling „Utrecht en Omstr." van de Vereeniging „Oost en West",
L. P. VAN DER WIJK—VAN DE HAAR.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

Vergaderingen.
De algemeene vergadering van leden werd op 25 Januari gehouden, terwijl het bestuur in den loop van het verslagjaar 6 vergaderingen hield ter bespreking van de belangen der vereeniging.

Bestuur.
Het bestuur bleef in het afgeloopen jaar ongewijzigd.

Propaganda.
Meerdere propaganda-avonden werden georganiseerd waarin lezingen werden gehouden en films vertoond ter meerdere verspreiding der kennis over Indië. Op 29 Januari trad Dr. Bosch voor onze afdeeling op met als onderwerp: „Recente vondsten en ontdekkingen op Java", terwijl 28 Februari de heer Einaar eene lezing hield over Suriname „Land en Volk". Den 15den November had onze afdeeling de familie Frans uitgenoodigd om te spreken over „Timor Land en Volk", welke lezing werd besloten met Timoreesche muziek en zang. Ten slotte werd op 20 December de Billitonfilm, welke door de Billiton Mij belangeloos werd afgestaan, voor onze leden afgedraaid. Over 't algemeen waren deze avonden goed bezocht. Bijzonder goed en nuttig werk leverde onze propagandacommissie, bestaande uit de heeren Eibergen en Kwast, die op zich genomen hadden in de provincie belangeloos lezingen te houden over Indië, ten einde ook de plattelandsbevolking meer belangstelling voor deze waardevolle streken in te boezemen. De heer Eibergen werd door de verschillende de-

partementen van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, uitgenoodigd over Indië te komen spreken, n.l. te Zuidwolde, Grijpskerk en Nieuwe Schans, terwijl de heer Kwast te Bedum optrad. Voor het vele en verdienstelijke werk, dat deze commissie in den loop van het verslagjaar geleverd hebben brengen wij hier beide heeren gaarne onzen oprechten dank.

Toestand der afdeeling.

Evenals het vorige jaar kan ons bestuur met voldoening op haar werk terugzien. Het ledental stijgt langzaam maar zeker. Reeds worden leden ingeschreven met „eigen aanmelding", wie had dat 10 jaar geleden kunnen denken. Máár.... er is nog één maar.... wij zijn nog niet aan de honderd leden. Wij tellen nog slechts 75.

Door verhuizing en andere omstandigheden verloren wij dit jaar 7 leden, terwijl een aanwinst viel te boeken van 18, een vooruitgang dus van 11 leden, voorwaar geen slecht figuur voor Groningen.

Laten wij deze gelegenheid nogmaals aangrijpen onze leden op te wekken om nieuwe leden aan te brengen. Elk werke in zijn eigen kring en brenge minstens één nieuw lid per jaar aan, eerst dan wordt onze afdeeling wat zij behoort te wezen. Over 't algemeen kunnen wij dus wel zegen, dat onze afdeeling gezond is en in bloeienden staat verkeert.

De Secretaris,
J. FRANKE.

Financiëel verslag over 1929:

Inkomsten:		*Uitgaven:*	
Contributies	*f* 384,50	Saldo a. p.	*f* 2,43
Entréegelden	„ 120,75	Incassokosten	„ 9,66
Nadeelig saldo	„ 121,16	Zaalhuur	„ 132,80
		Advertenties	„ 122.18
		Drukw. en kl. onkosten	„ 45.85
		Honoraria	„ 165,—
		Contributies	„ 25,—
		Porti	„ 8,14
		Afdracht Hoofdbestuur	„ 115.35
	f 626,41		*f* 626,41

De Penningmeester,
J. FRANKE.

Van Week tot Week.

Van Dinsdag 12 tot Maandag 18 Augustus.

Aan den gouvts.-secr. J. Ramaer is opgedragen den gouverneur der Straits Settlements, Sir Cecil Clementi, gedurende zijn bezoek aan Ned.-Indië van 27 Augustus tot 2 September te begeleiden.

De Volksraad nam in behandeling het uitbrengen van advies nopens het wetsontwerp inzake de heffing van opcenten op de invoerrechten.

Niemand wenschte het woord, waarop in behandeling kwam de motie-Stokvis, de Drue en Thamrin, om de uitzonderingsposten te vermeerderen. Na uitvoerige debatten is de motie verworpen en heeft de Volksraad gunstig op het wetsontwerp geadviseerd.

Met 29 tegen 17 stemmen is verworpen de motie-Rückert, Oetoyo en Jonkman, waarin de wensch wordt uitgesproken, dat op aardolie en aardolieproducten een tijdelijk uitvoerrecht zal worden geheven.

De Directeur van Financiën had verklaard, dat de argumenten van de tegenstanders der verdubbeling van het handelszegel gedeeltelijk steekhoudend waren, zoodat de regeering het voorstel wijzigde in een verhooging met 50 pct. instede van verdubbeling, waarna de heer Bruineman zijn motie introk.

Een motie-Stokvis inzake invoering van een progressieve winstbelasting (niet aanvaard door de regeering) is aangenomen met 32—17 stemmen ,een motie-Fruin tegen verhooging van de zegelgelden voor contract-koelies verworpen met 36—11 stemmen, een motie-Kan inzake de betaling van dit zegelgeld bij den aanvang van het contract (in overweging genomen door de regeering) aangenomen met 24 tegen 22 stemmen. Een motie-Blaauw inzake een centrale motorrijtuigenbelasting tegen 1 Januari 1932 (aanvaard door de regeering) is aangenomen. Een motie-Stokvis inzake invoering van een vermogensbelasting (waaromtrent de regeering een onderzoek wil instellen) is aangenomen met 37—7 stemmen.

Belast is met het bevel over den Kruiser Java kap. ter zee, comm. der Sumatra, J. de Graaff, met het bevel over de Sumatra kap. ter zee, comm. der Java C. J. E. Brutel de la Rivière. Geplaatst aan boord van de Java kap.-luit. ter zee P. Post Uiterweer. Overgeplaatst van de Sumatra naar de Kweekschool voor Inlandsche schepelingen te Makassar kap.-luit. ter zee J. A. Kruys. Vergund te repatrieeren aan den luit. ter zee 1e kl., J. A. L. Muller, en den idem 2e kl. Th. K. baron van Asbeck.

Het departement van Marine organiseert tegen medio October een vliegtocht met drie Dornier-vliegbooten naar het zuidelijk gedeelte van de Zuid-Chineesche Zee, welke een maand zal duren. De torpedojagers Piet Hein en Kortenaer zullen tijdelijk in hetzelfde gebied een oefentocht maken De. tallooze kleine eilanden in dit gebied bieden en schoone schuilplaats aan spionnen en andere ongewenschte elementen, weshalve periodieke doorzoeking hoogst gewenscht is.

Op een conferentie ten kantore van Arbeid met vertegenwoordigers van de plantersorganisaties en cultuurbonden, is besloten, dat voortaan bij de aangekondigde inspecties de assistenten, in tegenwoordigheid van den administrateur zullen worden gehoord. De administrateur zal den inspecteur van arbeid vergezellen, terwijl de betrokken afdeelings-assistent zich telkens hierbij voegt. Bij niet aangekondigde inspecties blijft afzonderlijk verhoor steeds mogelijk. In de tweede plaats kwam in behandeling het spreekuur der koelies. Voor de assistenten werd dit algemeen (ook door de assistenten) onnoodig geacht, doch wel voor de administrateurs. Over het doen verrichten van administratief werk door assistenten tijdens hun werktijd werden door A.V.R.O.S. en D.P.V. besprekingen met de assistenten-organisaties toegezegd. Omtrent de berichtgeving aan de Arbeidsinspectie nopens koelie-aanslagen werd volle medewerking toegezegd. Het rolhouden vóór den aanvang der werkzaamheden zal zooveel mogelijk worden beperkt.

Bij een huiszoeking in de kampong Kramat te Batavia, is de onder-commissaris van politie *K. P. V. van Rees* vermoord. Weder is een kundig en algemeen geacht ambtenaar het slachtoffer geworden bij de uitoefening van zijn plicht.

De Volksraad besprak in het kort de suikersituatie, waarbij een der leden er op wees, dat de vooruitzichten voor de suikerindustrie somber zijn, daar zich in de opslagloodsen in Nederlandsch-Indië nog steeds een voorraad van één millioen ton suiker bevindt en China niet in staat is te koopen, als gevolg van de daling der zilverprijzen, terwijl de toestand van onrust in Britsch-Indië nog niet is geëindigd en Cuba eveneens over groote voorraden beschikt. Daardoor, aldus dit lid, is een ernstige inzinking in deze industrie niet uitgesloten. Spr. merkte op, dat de suikerproducenten op den langen duur verplicht zullen zijn, den strijd op te geven, hetgeen een zeer ernstigen invloed zal uitoefenen op de levensomstandigheden van de bevolking. Spr. vraagt, wat de regeering in verband hiermede van plan was te doen.

De regeeringsgemachtigde, de heer C. v. d. Bussche, directeur van Financiën, verklaarde in antwoord op deze vraag, dat hij zeker bereid was, de vraag aan de regeering voor te leggen, aangezien ook andere diensten daarbij betrokken zijn.

De Gouverneur van Suriname, Dr. A. A. L. Rutgers komt weldra met 'n 4-maands verlof naar Europa. Evenals bij zijn voorgangers in gelijke gevallen, zijn ook thans direct geruchten gerezen dat de terugkomst van Z.Exc. te Suriname nog niet zeker zou zijn. In hoeverre deze geruchten op een eenigermate reëelen basis berusten vermogen wij alsnog niet te zeggen.

Een gewezen dorpshoofd in de buurt van Padang-Pandjang, Datoek Bangkaja Maharadja, thans adviseur van de godsdienstig-cultureele vereeniging Mohamadijah, is gearresteerd en in preventieve hechtenis gesteld onder beschuldiging van opruiing.

Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta de N. R. Ct.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt

Wegens plaatsgebrek moet deze rubriek achterwege blijven.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

De onrust in het Oosten.

De *Deli Crt.* (18/7) plaatste een artikel van prof. G. Ferrero over de oorzaak van de onrust in het Oosten. Het Egyptische échec en de crisis in Britsch-Indië doen zich voor, nadat zeer belangrijke concessies waren aangeboden, zoowel aan *Egypte* als aan *Br.-Indië.* Die concessies, hoe aanzienlijk ook, zijn er niettemin niet in geslaagd de twee problemen op te lossen. *Prof. G. Ferrero* is van oordeel: *doordat zij te laat kwamen.* Als de concessies, die in 1929 door de Labour-partij aan Br.-Indië en Egypte zijn aangeboden, in 1920 of 1921 waren gedaan door de partijen, die toen aan het bewind waren, zouden zij vermoedelijk in beide landen de moeilijkheden voor den duur van 30 jaar uit den weg hebben geruimd. *) Men heeft er de voorkeur aan gegeven commissies te benoemen, uit te stellen, te laveeren, in de hoop, dat men dan zoo min mogelijk zou behoeven te presteeren van hetgeen men tijdens den oorlog had beloofd. Engeland staat voor een geducht dilemma: òf capituleeren voor de eischen van zijn oude onderdanen, òf hen met geweld tot onderwerping brengen. De gevolgen van de *na-oorlogsche anarchie* komen thans aan den dag. De helft der wereld weet niet meer, hoe zij zich regeeren moet; geen volk, geen Staat, geen staatsleer dient meer tot voorbeeld. De volken, aan zichzelf overgelaten, doen wat zij kunnen, hetgeen beteekent, dat men in tal van landen, min of meer bewust, revoluties voorbereidt. Gedurende de eerste tien jaar van den vrede hebben de politieke krachten, bevrijd of op elkaar losgelaten door den oorlog, elkander gezocht en naar elkander getast; thans beginnen zij elkander te tarten. Is, wat zich thans in Br.-Indië afspeelt, een drama, dat zich in andere vormen ook in andere landen zal afspelen? Volgens *prof. Ferrero* is het mogelijk. De wereld is vol malaise en onrust. Slechts een energieke actie — zoowel in politieken als intellectueelen en moreelen zin — van de groote mogendheden, die nog de Westersche beschaving leiden, omdat zij over orde, krachtige Regeeringen, rijkdom, beschaving en macht beschikken, zou velen landen hevige schokken kunnen besparen. Maar al die landen aarzelen; *Engeland* en de *Ver. Staten* schijnen zelfs vastbesloten te zijn, zich hoe langer hoe minder om de rest van de wereld te bekommeren. Onder deze omstandigheden acht prof. Ferrero het best mogelijk, dat Gandhi de voorlooper is, die een beweging ontketent, welker omvang en draagwijdte zijn berekeningen en plannen overtreft.

Het *Bat. Nwsbl.* schrijft over „De Europeesche partijen (9/7, 4de bl.), „Nederland en het Buitenland" (12/7, Dr. E. van Raalte) en „Het Verslag van de Simon-Commissie" (14 en 15/7), *De Sum. Post* over „Het Soedan-vraagstuk" (14/7) en „Gandhi" (15/7), het *Soer. Hbl.* over „De Engelsche Regeering en de werkloosheid" (8/7, Villanus), „Br.-Indië" (8/7, Jehaz-Wal-lah), „Wat de Russen van Europa afleidt" (9/7), „Atlanta" (11/7, J. G. Boon), „Duitsche politiek" (10/7) en „Zuid-Afrika" (11/7, 4de bl.)

De Intellectueelen.

Aan de hand van „The Dilemna in India" van Sir Reginald Craddock bespreekt het *Soer. Hbl.* (7/7, 2de bl.) het probleem van de intelligentia. Het is niet in de eerste plaats een economisch probleem, al bestaat er in *Br.-Indië* (evenals in *Ned.-Indië*) eene wanverhouding tusschen het aantal intellectueelen en de voor hen beschikbare betrekkingen. Het is vóór alles een eigen probleem, sui generis, in het leven geroepen door het contact van enkele duizenden personen met de moderne beschaving, die bij hun terugkeer in de oude omgeving weliswaar hunne traditioneele en erfelijke eigenschappen medenemen, doch vloeiend Engelsch kunnen spreken en door hun eigen volk niet meer worden begrepen. Wil een land tot bloei komen, dan moeten alle lagen van de bevolking harmonisch bijdragen in de vorming van eene hoog ontwikkelde klasse van intellectueelen en niet slechts enkele, zooals in Br.-Indië het geval is. Het politieke intellect van een land moet oprecht trachten de bevolking op den goeden weg te leiden. *Madras, Bombay* en *Bengalen* hebben verscheidene bekwame mannen voortgebracht, wier bijdragen tot het welzijn van hun volk van het grootste belang zijn, maar geen van hen dacht er ooit aan, te speculeeren op de onervarenheid en de hartstochten

van de groote massa, want geen van hen was „politically minded", gelijk de Swarajisten van hen. Het grootste probleem van de politieke intelligentia vormt hun pers. Men vraagt zich met verwondering af, hoe een pers als die van de *Swarajisten*, de bevolking ooit kan verheffen of opvoeren. „Bij their Press ye shall know them".

In de jongste voordracht door *Dr. Kraemer*, gehouden te Malang over de intellectueelen in *Br.-Indië* — zoo vervolgt het *Soer. Hbl.* — wees hij er op dat, hoewel er onder hen een groote belangstelling voor *het Christendom* bestaat, nochtans het Br.-Indische intellect allerminst gereed staat het Christendom te aanvaarden en hoe vooral de extreme nationalisten zich keeren tegen den godsdienst van het overheerschend ras, i. c. het Christendom. Het zwaartepunt van het Christendom in Br.-Indië ligt onder de dorpsmenschen (93 pct.), doch sterken nadruk moet worden gelegd op de noodzakelijkheid, ook het Br.-Indische intellect te winnen voor het Christendom, opdat de invloed van Moskou en het revolutionnaire sentiment in beginsel gebroken worden. De juistheid van de Christelijke gedachte wordt door de praktijk bevestigd, zooals wij kunnen constateeren ook in *Ned.-Indië*, waar de Indische volken en intellectueelen, waaronder het Christendom wortel schoot (Minahassa, Molukken, Bataklanden) natuurlijk ook hun nationalistische aspiraties kennen, maar over het geheel zich nauw met Nederland verbonden voelen en de oplossing der problemen niet buiten Nederland om wenschen te zoeken, door te streven naar de volledige onafhankelijkheid, zooals de Swarajisten in Br.-Indië dat doen.

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (8 en 9/7, 2de bl. „Vaderlandsche Kout", Zentgraaff), de *Deli Crt.* (16 en 17/7 „Politieke ontwikkeling", Dr. J. B. van Heutsz) en *De Loc.* (7/7, blz. 4 „De Liberalen en Indië", Mr. D. Fock; 12/7 „Vrede").

Uit den Volksraad.

De dagbladen (o.a. het *Bat. Nwsbl.* 9 t/m. 15/7) vervolgen hunne verslagen van den Volksraad.

De heer *Fruin* achtte den *politieken toestand* verontrustend in verband met het communisme van buiten. Hij vestigde de aandacht van de Regeering op de actie van uit Singapore en van uit Shanghai. Hij betreurde, dat men nog niet met de omliggende landen tot een samenwerking gekomen is, om gezamenlijk het communisme te bestrijden. Ook speet het hem, dat men niet is overgegaan tot het interneeren van de P. N. I.-leiders. Evenmin kon hij het plan goedkeuren om vele geïnterneerden te Boven-Digoel los te laten. Hij vroeg een spoedige overlegging van het rapport-Hillen. Hij constateerde, dat de Inlandsche pers op dezelfde wijze voortgaat als ten aanzien van de huiszoekingen; de rust is dus schijnbaar nog een vraagteeken. Eveneens verontrustte hem, dat slechts een zeer gering aantal Inheemsche organisaties een anti-extremistische propaganda voert. Hij constateerde o. m. dat de Regeering blijkbaar veel meer sympathie voelt voor de nationalistische leiders, dan voor loyale vereenigingen. Deze zelfvoldoening is gebaseerd op een voor Nederland gevaarlijke actie. Hij vatte zijne bezwaren tegen het regeeringsbeleid tezamen in het verlangen *dat de koloniale politiek vooral gericht zij op een versterking van de eenheid tusschen Nederland en Indië*, hetgeen thans niet geschiedt. Hij merkte de weinig vriendelijke houding van de Regeering op tegenover de Vaderlandsche Club. (*De Sum. Post*, 16/7).

De Loc. bepleit „Versobering der Landmacht" (7/7, blz. 3) in verband met „De Noodzakelijke Versobering" (blz. 1).

De Javasche Bank.

De Eur. pers (o.a. de *Java-Bode*, 9 en 10/7) geeft het „Verslag Javasche Bank, 1929—'30".

Het verslag bevat naar gewoonte, naast een analyse van den economischen toestand van Ned.-Indië, een beschouwing betreffende 's Lands financiën. De uitkomsten dier analyse geven den president, den heer Van Buttingha Wichers, aanleiding te verklaren dat „vertrouwen in het spoedig herstel van *het bedrijfsleven in Ned.-Indië* niet meer te verantwoorden lijkt", en mitsdien reeds thans, nog gedurende het loopende begrootingsjaar dus, maatregelen van *bezuiniging* urgent zijn. Ook de president van de Javasche Bank kan geen antwoord geven op de vraag, of de *prijsvorming* op de wereldmarkt binnen korter of langer tijd een gunstiger tendenz zal gaan vertoonen; wel echter heeft de heer Wichers waarschijnlijk weten te maken, dat het *uitvoer-saldo van onze handelsbalans* naar alle waarschijnlijkheid in de toekomst relatief kleiner zal blijven, dan zij in de jaren 1924—1927 was. Gezien de aanzienlijke verplichtingen van Indië tegenover het Buitenland in den vorm van de vergoeding voor in Indië belegd kapitaal, beteekent dit een definitieve verzwakking van Indië's financieele positie, die een duurzamen terugslag zal hebben op de landsfinanciën. Compensatie vinden de middelen alleen door de, bij zeker herstel van de economische verhoudingen, te verwachten stijging van den invoer van artikelen van dagelijksch gebruik ten behoeve van de bevolking. Op inwendige economische versterking van Indië duidt dit verschijnsel ook niet. Van het grootste belang lijkt het *Bat. Nwsbl.* (9/7) ten slotte de uiteenzetting van den president met betrekking tot de onvoldoende *begrootingsbewaking*, die den heer Wichers brengt tot het stellen van den „primairen eisch voor een zuivere beoordeeling van 's Lands financiën", „dat de begrooting der uitgaven een maximum aanwijst". Voor 1930, dat geheel binnen de periode der malaise valt, becijfert de president dat de uitgaven in de eerste drie maanden wederom de ramingen vrij belangrijk hebben overtroffen, deels als gevolg van een te geflatteerde voorstelling van het natuurlijk accres dier uitgaven. Het verslag der Javasche Bank is steeds *een belangrijk document*; nu de Volksraad, bij gebreke van een deskundige, op het stuk van het financieel beleid in prestige tegenover de Regeering te kort schiet, is het dubbele aandacht waard.

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (12/7, 2de bl. „Over den financieelen toestand"; 3de bl. „Soer. Weekoverzicht" en „Effecten"; 11/7 „Alg. Commercieel Overzicht", B).

Rubber.

Slechts 400 jaren is rubber bekend; eerst sedert 1839 is het een handelsartikel geworden. Thans is het een der voornaamste grondstoffen der wereld. Het automobielbedrijf heeft de vraag naar rubber in de laatste jaren verduizendvoudigd! De geschiedenis van rubber kan in vier tijdperken verdeeld worden. (*De Sum. Post*, 18/7). Eerst de 300 jaren van onnutte bekendheid. De Portugeezen vinden rubberboomen in Brazilië. Joseph Priestley noemt het „rubber", omdat het potloodstrepen kan uitvlakken. In 1800 reeds had Brazilië rubberschoenen en waterflesschen geëxporteerd; Mackintosh maakte zijn naam beroemd door zijn regenjassen. De tweede acte speelt in Amerika. Goodyear vervaardigde in 1839 de commercieele rubber, die onveranderd blijft. In de derde acte begon de Amerikaansche rubberfabricage in ernst; 70 jaren lang komt de grondstof uit de oerwouden van Brazilië, wilde rubber, onrein en van onzekere kwaliteit. In het vierde tijdperk gelukt het Wickham 7000 zaden aan boord van een Engelsch schip in Kew Gardens te brengen; eenigen tijd later groeien gezonde, jonge boomen in Ceylon. De rubberplant werd van Ceylon overgebracht naar Malakka en terzelfder tijd werd Brazilië het koffieland, dat 70 pct. van alle koffie voortbrengt. De plantagerubber is zuiverder, gelijker van aard dan de wilde; de opbrengst is regelmatig. Engeland beheerscht de markt, met de Nederlanders als opportunisten naast zich. Nu ontwikkelt zich de strijd tusschen Engeland en Amerika. Zeventig procent van de consumptie gaat naar de Ver. Staten. Door het plan-Stevenson van productie- en leveringsbeperking worden de prijzen op rendabele basis gehouden. Na eenige jaren wordt het plan-Stevenson ingetrokken; de schade voor de Engelschen is niet gering. Nederlands aandeel stijgt tot 35 pct. van de wereldproductie. Ford krijgt in de Braziliaansche jungle twee millioen H. A. land, waarvan in 1933 duizend H.A. zullen zijn beplant; Firestone sluit een overeenkomst met Liberia. Intusschen zitten in Duitsche laboratoria chemici aan de proeftafels; zij zoeken synthetische rubber. Het geheim is reeds gevonden, zegt men, doch de prijs, de commercieel mogelijke prijs! Wie zal het winnen?

De *Deli Crt.* (18 en 19/7) hoopt, dat de Regeering van Ned.-Indië aan het verzoek van de Nederlandsche rubberproducenten en van de Joint Committee zal voldoen ter verkrijging van *een algemeene, ook Inlandsche productiebeperking*, tot drie kwart van den oogst van 1929.

Aandacht verdienen: *De Loc.* (10/7, blz. 5 „Suikerzaken"; blz. 31 „De Regeering, de Suiker en de Tani"), het *Bat. Nwsbl.* (9/7 „Onze Suiker"; 2de bl. „De thee op een keerpunt"; 4de bl. „Arbeidsaangelegenheden"), de *Java-Bode* (10/7 „Inlandsche Suikerindustrie") en het *Soer. Hbl.* (12/7 „Van vroegrijpe padi" en „Arbeidsinspectie"; 7/7 „De thee-restrictie").

*) Met opname van dit artikel wil de Redactie van de „Deli Crt." niet geacht worden met deze zienswijze in te stemmen.

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

Het blad *Oetoesan Sumatra* van 3 Juni is van oordeel dat de vraag of het communisme in „Indonesia" vasten voet kan krijgen, ontkennend beantwoord moet worden. Deze leer predikt o.m. een strijd tegen het kapitalisme en zulk een propaganda kan alleen succes hebben in ontwikkelde industrielanden, waar goed georganiseerde arbeidsvereenigingen bestaan. Bovendien propageert het communisme een klassenstrijd, zonder onderscheid van naties. Het nationalisme vormt dus een barricade tegen communistische invasies. Na het voorafgaande zal het duidelijk zijn, volgens het blad, dat men, door de nationalistische volksbeweging in Indië belemmeringen in den weg te leggen, en hare ontwikkeling te stuiten, de indringing van het roode gevaar in de hand werkt.

De reizende redacteur van de *Sinar Deli* schrijft in het nummer van 3 Juni over den toestand in Tapanoeli. Het is daar nog precies hetzelfde als een tiental jaren geleden. Politiek leven is er niet en propaganda heeft geen vat op de bevolking. Verschillende gestudeerde Tapanoeliërs hebben getracht in dit gewest wat meer leven en vooruitgang te brengen, doch te vergeefs. Wanneer Tapanoeli in de provincie zal zijn opgenomen, zal de naam van dit gewest in het vergeetboek geraken.

Zijn artikel over den nationalen strijd vervolgend, constateert Tabrani in de *Revue Politiek* van 31 Mei met voldoening de oprichting van de P. P. P. K. I. als een stap in de goede richting naar de nationale vrijheid. De politieke antithese: inboorling en vreemdeling teekent zich hoe langer hoe scherper af. Schrijver bepleit de oprichting van één vereeniging van alle nationalisten op coöperatieven grondslag, welke met de P. N. I. een radicalen linkervleugel van de nationale beweging moest vormen. Voor den nationalen opbouw van een groot-Indonesia acht hij het wenschelijk, dat een gedeelte der nationalisten zitting neemt in de verschillende autonome-raden. In en buiten de vertegenwoordigende lichamen moet de nationale strijd gevoerd worden.

De Christelijke medewerker van de *Bintang Timoer* deelt in het blad van 28 Mei mede dat het goed is geloopen met de plannen van den heer Moelia Harahap tot oprichting van een groote organisatie van Inlandsche Christenen. In Juli en Augustus van het vorige jaar werd de zaak besproken op een vergadering van de inheemsche afdeeling van de Christelijke Staatkundige Partij te Batavia. In Januari besprak de heer H. de zaak in de *Zaman Baroe* en hij ontving van alle kanten tal van blijken van instemming, waarop een voorloopig comité werd opgericht en de zaak voorgebracht bij de C. S. P., die de zaak weer op een vergadering van de inheemsche afdeeling te Batavia voorbracht.

Sedert kwamen er weer zeer vele bewijzen van instemming, zoodat men kan rekenen op een zestienduizend leden, als de bond wordt opgericht. Op den partijdag te Malang van de C. S. P. zou de beslissing genomen worden.

De medewerker wijst erop, dat aldus is gebleken, dat de Christenen ook op eigen beenen willen staan en dat b.v. de Inlandsche leeraren zich op gelijken voet stellen als de Europeeschen. Schrijver hoopt dat de Inlandsche Christenen een beweging zullen vormen die een gezonde politiek zal voeren ten opzichte van de gemeenschap, tegenover de Regeering en de bevolking, want iedere groep heeft haar eigen bestaansrechten en mag niet door anderen worden aangerand.

In het nummer van 10 Juni wordt commentaar geleverd op het bericht, dat de Regent van Bandoeng zijn betrekking niet zal neerleggen, maar dat de Resident, de Ass.-Resident en de Patih zullen worden overgeplaatst. Het blad is van meening dat de Regeering en de massa door het thans gelukkig opgeloste conflict den heer Wiranatakoesoema beter hebben leeren kennen. De massa heeft door van alle kanten gekomen sympathiebetuigingen te kennen gegeven, dat men hem graag als leider zou ontvangen en dat de arbeidskracht van den Regent waarde heeft. Het blad wenscht èn den Regent èn de Regeering geluk met deze oplossing en ook het regentschap Bandoeng en wijst er op, dat ze ook van nut is voor het prestige der lagere ambtenaren, die door daden moeten toonen dat zij meewerken willen met den Regent.

In de *Boedi Oetomo* van Juni wordt uiteengezet dat er in Indië drie soorten politieke stroomingen zijn te onderscheiden, welke weer oorzaak zijn dat

er van twee partijen gesproken kan worden. Voorеerst de nationale beweging, die naar een „Indonesië los van Nederland" streeft, dan de partij voor een Ned. Ind. zelfbestuur en ten slotte de beweging van de groep der meesters, der kapitalisten, welke de „economische en cultureele ontwikkeling van den Inlander" beoogt, die echter nimmer over zelfbestuur heeft gesproken. Schrijver geeft aan welke vereenigingen die verschillende meeningen zijn toegedaan en concludeert, dat de middengroep, welke geen vertrouwen in de eigen nationale krachten bezit en die zich tevreden stelt met mee te mogen regeeren, gevoegelijk tot de laatste partij kan worden gerekend, zoodat de groepen te reduceeren zijn tot twee soorten, een die naar de onafhankelijkheid streeft en een andere die de macht wenscht te handhaven. Schrijver zet de algemeen verkeerde meening omtrent de beteeknis van „los van Nederland" recht en wijst er vooral op, dat van nationalistische zijde nimmer een stem van „dadelijk los van Nederland" wordt geuit en dat men in dat kamp nog druk bezig is zich gereed te maken voor de toekomstige zelfregeering. Ook wordt er op gewezen, dat de tegenstelling van „Sana" en „sini" door uitlatingen van voormannen uit het andere kamp, versterkt door misleidende commentaren van de Europeesche pers, steeds in sterkte toeneemt. Het beleid van lagere ambtenaren werkt vaak niet mede tot de goede verstandhouding van de nationale beweging en de reactie, ofschoon van Regeeringswege verontschuldigingen voor de fouten Harer ambtenaren worden aangeboden. De commentaren van de blanke pers hebben ook grooten invloed op de meening van het buitenland ten aanzien van de beweging in Indonesië en van het Hollandsche bestuur aldaar. Ook buitenlanders die hier zijn geweest, laten zich in hun oordeel gemakkelijk verleiden door wat zij oppervlakkig hebben gezien.

Schrijver bouwt zijn hoop alleen op de Regeering, die kort en bondig zal willen en durven verklaren wat zij omtrent de vrijheidsbeweging denkt. Het gaat niet om het tijdstip maar om het principe. Heeft de Regeering het voornemen Indië los te maken, waarnaar de nationale beweging streeft en wat niet beteekent het wegjagen van den Hollander?

Het voornemen van de Regeering tot instelling van een provincie Sumatra geeft aan de *Persatoean* van 4 Juni aanleiding met betrekking hiertoe het een en ander op te merken. In het belang van land en volk wordt één provincie Sumatra, Atjeh er in begrepen, beter geacht dan een verdeeling van het eiland in drie kleinere provincies. Aan het vaak geopperde bezwaar dat daardoor een intensieve bestuursvoering, vanwege het groote oppervlak van Sumatra onmogelijk wordt, kan door instelling van lagere raden, zooals gewestelijke, afdeelings- en onderafdeelingsraden, worden tegemoet gekomen. Het blad noemt dan de voordeelen aan de bepleite instelling verbonden: geringe kosten, meer contact tusschen de bewoners van de verschillende gewes- uniforme economische en sociale regelingen enz.

Mocht echter de Regeering in het aanstellen van een Gouverneur voor heel Sumatra een onoverkomelijk bezwaar vinden, dan zou het blad Haar in ernstige overweging willen geven bij een eventueele verdeeling van Sumatra in drie provincies, de gewesten zoodanig te groepeeren, dat b.v. Tapanoeli en S. O. K., wier economische en andere belangen parallel loopen, onder één Gouverneur komen te staan.

Volgens de *Pertjatoeran* van 3 Juni bracht op een openbare vergadering te Medan een tengkoe naar voren, dat een groot aantal zelfbestuursonderhoorigen naar de gemeente is gevlucht. De rechtspraak in het zelfbestuursgebied, gebaseerd op de wet, de adat, den godsdienst en de gewoonten van het land vormt een bezwaar voor de menschen. De *Pertjatoeran* houdt naar aanleiding van bovenbedoelde verklaring eenige beschouwingen over de huidige Indonesiërs, die in ontwikkeling niet meer te vergelijken zouden zijn met hun voorouders en al aardig op weg zijn naar den vooruitgang. Betoogd wordt dat in elken goed bestuurden staat, bestuur en rechtspraak zich moeten aanpassen aan de ontwikkeling en het rechtsbewustzijn van de bevolking.

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redactie van tijdschriften, welke in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, Obrechtstraat 163, 's-Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Algemeen weekblad voor Christendom en Cultuur

van 8 Aug. nr. 41: Uit Insulinde, door Tine Bonnema. Een gevoelig schetsje uit het inlandersleven, waarbij de schrijfster eindigt: Zoodra we moreel of geestelijk willen beïnvloeden, stuit dit toch bijna altijd af op het elkander niet begrijpen, omdat we als ras zulke diepe verschillen hebben.

Dundee Courier and Advertiser

van 11 Juli: Impressions of Java.

Gazette de Hollande

van 15 Aug. nr. 3096 bevat een verslag van de „Annual general meeting of the British Chamber of Commerce for the Netherlands East Indies, gehouden te Londen op 10 Juli.

De Indische Mercuur

In nr. 33 van 13 Augustus schrijft dr. H. G. Prinsen Geerligs over: Internationaal Congres voor Tropischen Landbouw te Antwerpen van 28—31 Juli 1930. Behalve de voorzitter — aldus de schrijver — spreken zeer vele aanwezigen, Franschen, Belgen en Portugeezen met zeer veel lof over de vrijgevigheid van de autoriteiten en particulieren in Ned.-Indië, wat betreft advies, voorlichting en steun bij de tropische cultures. Zeer velen hunner hadden hun practische opleiding op Sumatra, Java en Borneo genoten en zij stelden er prijs op te verklaren, dat een „voeu", zooals die was voorgesteld, onnoodig en niet gepast zou zijn. — Over de jacht in Suriname, door (prof. dr.) G. Stahel. Jachtwetten en bepalingen ter bescherming van wild bestaan er in Suriname niet. Alleen bestaat er een politieverordening van 19 Nov. 1915 voor de vischvangst met vischvergiften, die niet wordt nageleefd, daar buiten het bewoonde gebied van he laagland, practisch geen politietoezicht bestaat. De schrijver behandelt de jacht van boschnegers en indianen en het jagen met pijl en boog, waarbij de boschbewoners bewonderenswaardig behendig zijn. Voorts het uitmoorden van beken en kleine stroomen door vischvergiften, waarvan hij een vijftal opsomt met de latijnsche, karaïbische en arowaksche namen. Hij eindigt met een lijst van het meest bekende en meest gejaagde wild, waarvan er 55 soorten worden opgenoemd. — De diamantwinning op Borneo (ontleend aan de Locomotief en de Borneopost. Zie ook Morks Magazijn).

Morks Magazijn

Augustusnummer: Diamantnijverheid in Indië, door H. F. Tillema. Verduidelijkt door tal van goede afbeeldingen vertelt de schrijver van zijn reis dwars door Borneo, waar hij de diamantvelden van Martapoera filmde. Daar de diamanten van M. om hun glans, zuiverheid en sterk lichtbrekend vermogen zeer gewild zijn, er weinig worden gevonden en de slijperij voortdurend werk moet hebben, voerde men diamanten van de Kaap in, die evenwel minder mooi zijn, te Martapoera geslepen en als Borneodiamanten verkocht worden. Er is aldaar een fabriek in werking waar men vroeger wel met 200 man werkte, thans niet meer dan een 40-tal. Het geheele bedrijf wordt gedreven door inheemschen.

De Indische Verlofganger

In het nummer van 25 Juli, nr. 51, schrijft de heer D. Adema Rodenhuis over de onjuiste benaming van Weltevreden inplaats van Batavia door de posterijen, welke fout het publiek heeft gevolgd. De hoofdplaats van Nederl.-Indië is Batavia, terwijl Weltevreden een buitengoed was door G.G. Van der Parra aangelegd. Aan deze naamsverwarring zal, hopen wij, eerlang een einde komen, nu de voorzitter van groep Ned.-Indië van het Alg. Ned. Verbond deze aangelegenheid in de jaarvergadering ter sprake heeft gebracht. Dit onderwerp heeft het hoofdbestuur van het A. N. V., ook tengevolge van een desbetreffend verzoek van den heer Rodenhuis, bij zijn groepsbestuur van Ned.-Indië aannangig gemaakt.

Merkwaardige Indische schepen, is de titel van een artikel van S. Kalff in nr. 2 van 15 Aug.

Allerlei bijzonderheden worden beschreven van schepen uit den compagniestijd, die van zich deden spreken, omdat ze ongewoon snelle reizen hadden gemaakt, of omdat ze het tooneel waren geweest van muiterij, brand, of ontploffing of omdat ze zich berucht hadden gemaakt als zeerooversvaartuigen of ook, omdat ze betooverd waren. — Jhr. Cornelius Ascanius van Sypesteyn, door Fred. Oudschans Dentz. Een der meest populaire gouverneurs van Suriname, die aldaar 19 jaren had gewoond, als officier, adjudant van den gouverneur, chef van het genie-departement (bouwdepartement), later als landvoogd. Aan hem was de goudnijverheid te danken, welke ook de reden werd van zijn ontslag. Als goed vaderlander protesteerde hij heftig, als Tweede Kamerlid in 1870 tegen den afstand van de kust van Guinea, waar onze driekleur eeuwen had gewapperd. Merkwaardig waren zijn woorden in de zitting, toen hij zeide:

„En troost u dan met een gedachte in een groot aantal Nederlandsche families worden met heiligen eerbied voorwerpen bewaard, welke herinneren aan onzen vroegeren roem. Verkoopt nu dien brief, waarbij de Ruyter in 1664 kennis gaf aan de Staten-Generaal van zijn roemrijke overwinning van dat Kostelijk juweel van Elmina, dit (hier vertoont spreker een cachet) dit cachet kunt gij niet verkoopen, dit waarmede de Ruyter op de reede van Elmina dien brief verzegeld heeft, dit is niet te koop, zelfs niet voor een Engelschman."

Inter-Ocean

Het Juli-nr. van dit steeds keurig verluchte tijdschrift bevat de volgende artikelen: Bamboe, een vers van Mary Lau O'Brien. — The Sourabaya Zoological Gardens, door L. Arndt. — On the Philosophy of „Tid' Apa", door Ph. C. Coote. Tid' Apa beteekent: Never mind of No Matter. — The Island of Alor. (Een der kleine Soenda-eilanden). — British Malaya and the Netherlands East Indies. Their Similarities and Divergencies. II, door H. J. Bridge.

Landbouw en Veeteelt

Nr. 1 van 11 Juli: Het beplanten van een aquarium, door P. Dakkus (vervolg). — Een en ander inzake het gouvernements proefstation voor pluimveeteelt gedurende 199, door ir. W. F. Gerhardt (vervolg). — Nieuwe inzichten omtrent de verspreiding van vogelpokken (muskietengevaar), door dr. W. K. Picard (voor de vervaardiging van het vogelpokkenvaccin wordt aan het Veeartsenijkundig Instituut te Buitenzorg geregeld een voorraad van 30—40 stuks jonge duiven aangehouden. Tot voor een half jaar geleden moesten daar geregeld een vrij groot aantal dieren voor het gebruik worden uitgeschakeld wegens het optreden van pokken. Sedert het hok muskietenvrij is gemaakt, komen onder deze steeds wisselende dieren, practisch gesproken, geen pokken meer voor.

Mededeelingen van „De Handelsvereeniging te Medan"

No. 13 van 15 Juli: De verhooging van het handelszegel (ter versterking van 's lands middelen). — Het aantal cultuurarbeiders, het aantal der contractenbevolking bedroeg eind Mei 273.291, dat der vrije arbeiders 336.549.

Oedaya.

Afl. 7 van Juli: Toekomst-politiek, door Rd. Ms. Noto Soeroto (rede van 2 Juni te Rotterdam voor het Ned. Ind. Verbond; de 23ste rede van zijn „kruistocht"). — Van Kunst en Kunstenaars. J. Franken Pzn. als houtsnijder, door Hein von Essen. Tagore over Oost en West en den aard der Westersche beschaving. — Bij den 60sten verjaardag van H. F. Tillema (5 Juli 1930).

Onze Aarde

Een zeer lezenswaardig artikel van J. Sibinga-Mulder in het Augustusnummer: Waar de Bananen groeien (de streken van herkomst, dus van verbouw zijn de Canarische eilanden en vooral de landen in en rond de Caraïbische zee) — Het plateau van den Diëng, door J. A. Bierens de Haan (gelegen ten Z.W. van Semarang en ten N. van Wonosobo op 2000 voet hoogte boven den zeespiegel. Het plateau is een oude kraterbodem met een in het moeras verzonken stad).

Politiek Economisch Weekblad

van 13 Aug. nr. 46: De verrassing van Willemstad

(naar aanleiding van de als afzonderlijke brochure bij Nijhoff verschenen artikelen in de West-Indische Gids van mr. B. de Gaay Fortman). — De opening van het Katholieke Congres inzake het Koloniale Vraagstuk te Marseille, door R.

De Tropische Natuur

Afl. 7 van Juli: Enkele aanteekeningen over Caprimulgus Macrurus Macrurus Horsf, door Fr. A. Th. H. Verbeek (De Javanen noemen hem tjabak, de Soendaneesche naam is tjoehtjoer, op Sumatra noemt men hem toekang kajoe. In Europa noemt men hem geitenmelker). — De bloei van Dendrobium crumenatum sw. gedurende het jaar 1929 te Pontianak, (een eendagsorchidee) door L. Coomans de Ruiter en F. W. Went. — Het wandelende paddenstoeltje, door J. C. van der Meer Mohr. — De krater Tegal Primula van de Goenong Ipis (bij de Papandajan), door D. v. L. — Herpetologische aanteekeningen I., door W. C. van Heurn (twee Javaansche giftslangen zijn in beeld gebracht).

Tropisch Nederland

Afl. 8 van 11 Aug.: Indië op de Belgische wereldtentoonstellingen, door S. A. Reitsma. — De zending en de beschaving in Indië, door prof. dr. A. W. Nieuwenhuis VIII. — Tijgerverhalen, door N. t. C.

ZENDINGS- EN MISSIEBLADEN.

Sint Melaniablad van Aug.-Sept.: Stemmen uit Semarang, door Siti Sedjati. — Het Melaniahuis te Djokja, door M. Herbermann.

Het Zendingsblad van de Gereformeerde kerken in Nederland. Augustusnummer: Dr. D. Bakker (eerste docent der opleidingsschool te Djocja). — Medans zendingsplan. — De Zending onder de Chineezen op Midden-Java. — De noodkreet van Midden-Java. — Statistiek van de Zending der gereformeerde kerken op Midden-Java, Hoofddienst, Medische dienst en schooldienst, 1929.

BOEKENSCHOUW.

De Hecterocera van Sumatra I, door R. van Eecke, f 15.—.

De nuttige planten van Nederlandsch-Indië, 2de herz. en verm. druk. 3dln. f 15.—.

Adatrechtbundels XXXII. Zuid-Sumatra. f 5.50.

Malarial Nephritis Epidemic Logical and Clinical notes on malaria; Blackwater Fever, Alluminaria and Nephritis in the interior of British Guiana. f 5.50

Suriname

In het Voorl. Verslag van de Tweede Kamer over het wetsontwerp tot wijziging en verhooging van het XIde hoofdstuk der Rijksbegrooting voor 1930 (O. b. 4 Juni jl.) verklaarden vele leden, terwijl men algemeen de noodzakelijkheid erkende van een goede drinkwatervoorziening voor Paramaribo en het ook juist achtte dat Nederland zich voor dit doel financieele offers getroost, zich ten aanzien van het voorstel inzake den aanleg en de exploitatie van een waterleiding voor Paramaribo en omgeving, waarvoor bij deze suppletoire begrooting de medewerking van de Staten-Generaal wordt gevraagd, vooralsnog hun stem te moeten voorbehouden. Zij achtten de ter toelichting tot het voorstel verstrekte gegevens geheel onvoldoende en waren van oordeel, dat, mede in verband met de vele critiek, welke in en buiten de Koloniale Staten van Suriname op bedoelde plannen is geleverd, vollediger inlichtingen aan de Kamer dienen te worden verstrekt.

Verscheidene dezer leden merkten op, dat de

wijze, waarop bedoelde plannen zijn voorbereid, huns inziens niet een zoodanige is geweest, dat daardoor de beste waarborg wordt verkregen voor een goede oplossing van het reeds zoovele jaren hangende vraagstuk.

Verscheidene leden hadden tegen den gekozen bedrijfsvorm ernstige bezwaren. Naar hun meening had het voor de hand gelegen, aanleg en exploitatie der waterleiding van Gouvernementswege te doen geschieden, evenals in Ned.-Oost-Indië geschiedt. Bij de door den minister aangegeven oplossing zullen de Staat en eventueel Suriname nagenoeg alle risico op zich nemen en de particuliere maatschappij de mogelijke voordeelen genieten. Het ware gewenscht, dat de Overheid zelf het bedrijf in handen neemt en dit niet overlaat aan een perticuliere maatschappij.

⁂

De West schreef in haar nummer van 18 Juli:

„Gouverneur Rutgers vertrekt heden met vier maanden verlof in het belang der kolonie naar Nederland.

Er zijn geruchten, dat zijn terugkeer in Suriname problematiek is, maar wij voor ons achten de kans op terugkeer vrij groot.

Wij hopen ook, dat de gouverneur terugkeert. Zijn beleid heeft geenszins totdusver aller instemming gehad, maar wij twijfelen niet aan de goede bedoelingen van Zijne Excellentie, die, na zoeken en tasten, wellicht den weg zal weten te vinden om iets te doen in het belang van Suriname. Die taak is zóó moeilijk, dat daarbij aller medewerking noodzakelijk is. Door onderling krakeel brengt men het land niet vooruit.

Het is bekend, dat de gouverneur verschillende plannen heeft en in het bizonder in de koffiecultuur toekomst ziet voor de kolonie. Hij hoopt in het belang van die cultuur werkzaam te kunnen zijn" ....

⁂

In het blad *„Suriname"* van 18 Juli — ook overgenomen in *„De West"* van denzelfden datum — richt de heer Thomas Waller, oud-lid van de Koloniale Staten, een in zijn gewonen, vlotten stijl geschreven „Open brief" tot den vertrekkenden Gouverneur, waarin hij een nieuw plan uiteenzet, inzake de koffiebereiding.

„De koffieproductie van Suriname bedraagt momenteel ongeveer 30.000 (dertig duizend) balen à 100 K.G. en de bereiding van deze werkelijk belachelijke kleine hoeveelheid van een koffiesoort, welke verre van algemeen gewild is, geschiedt in — goed geteld! — 21 fabrieken.

Een ieder prutst op zijne wijze, al moet gereedelijk toegegeven worden, dat allen hun uiterste best doen om uit hunne respectievelijke installaties te halen wat *met de ten dienste staande middelen* er uit te halen is...."

....„In niet één onzer koffiefabrieken is er behoorlijk geschoold technisch personeel. 'n Enkele mag zich verheugen in het bezit van een goeden practicus, maar een gediplomeerde en theoretisch ontwikkelde machinist, is bij ons iets geheel onbekends".....

....„In al onze fabriekan — alwéér de beste niet uitgezonderd — blijven de machines voor de verschillende bewerkingen over den geheelen oogsttijd beschouwd, beneden hun maximum rendement en efficiëncy".....

....„Wij zijn zoo gewend geraakt aan een slechten toestand en aan onze verliezen (winstderving) dat wij deze niet meer als zoodanig herkennen of voelen."

De heer Waller acht *centralisatie* noodzakelijk: inplaats van een aantal dure, intermitteerend werkende fabriekjes, een groot continubedrijf, een electrisch gedreven centraalfabriek te Paramaribo.

....„Tegelijk met de verbetering van de kwaliteit (waaraan Dr. Fernandes zijn krachten gaat wijden) moet ons aller streven zijn een uniform product te leveren, en zulks kan alleen in een Centrale geschieden".

De heer Waller vreest dat het niet zal ontbreken aan bezwaren tegen zijn plan. Wij ook. Men went aan alles, ook aan gebrekkige toestanden en doet niet gemakkelijk afstand van datgene, waarmede men zich langen tijd heeft moeten behelpen. Maar wij vertrouwen dat de heer Waller de menschen zal kunnen overtuigen.

Tot den vertrekkenden landvoogd zegt hij:

„Gouverneur, aan het einde gekomen van de vrijwillig op mij genomen taak, spreek ik den wensch uit, dat u in Holland slagen zult belangstelling op te wekken, zoo niet voor mijn plan, dan voor andere, grootere en betere. Ik houd de uil, die ik kan aanbieden, niet voor een valk....

Ik wensch u een goede reis en hoop u terug te zien als uitvoerder van groote plannen."

Centralisatie van de koffiebereiding ginds, een verkoopcentrale hier! Zie ons nummer van 24 Juli.

⁂

„De West" van 22 Juli schrijft:

„Blijkens ontvangen telegraphisch bericht heeft de Surin. Oil Company besloten de diepboring naar aardolie in Nickerie voort te zetten."

⁂

„De Banier" van 22 Juli maakt melding van belangrijke goudvondsten op een placer in de Mindrinitistreek. De redactie zag de stukken kwarts waarin het goud met het bloote oog te zien was. Het kwarts was afgeslagen van een uitgestrekt rif. De vindplaats is per spoor ongeveer acht uur van Paramaribo verwijderd. Stappen zijn gedaan voor machinale exploitatie.

⁂

De in West-Indië gestationneerde torpedojager Van Galen zal van 29 dezer tot 5 September een bezoek brengen aan Paramaribo, ter bijwoning van de viering aldaar van den 50sten verjaardag van de Koningin.

Curaçao

Schoolplicht.

De gouverneur heeft een ontwerp-verordening tot regeling van den schoolplicht, of wil men: ter bevordering van trouw schoolbezoek, ingediend. Van leerplicht is de gouverneur blijkbaar geen principieel tegenstander. De groote kosten, aan invoering daaraan verbonden, weerhouden hem. Deze kosten zouden worden veroorzaakt door te verschaffen schoolvoeding en kleeding en door uitbreiding van het aantal scholen. De rechtsgrond voor het ontwerp zoekt de memorie van toelichting hierin, dat het mede tot de plichten van het bestuur behoort, zorg te dragen, dat de uitgaven uit 's lands kas het gevolg hebben, waartoe zij gedaan worden. Opgenomen is o.m. een strafbepaling op het doen verrichten van arbeid gedurende de schooluren door schoolplichtige kinderen.

Het fiscalaat.

Dadelijk na den overval hebben wij van Curaçaosche zijde de opmerking hooren maken: waarom was ook de politie-hoofdwacht overgebracht naar het Waterfort, zoodat Urbina destijds, daar ondergebracht, alles in oogenschouw kon nemen? De gegrondheid dezer opmerking schijnt ook door den gouverneur te zijn ingezien, althans wij lezen in *De Curaçaosche Courant,* dat de hoofdwacht weer verplaatst is naar het oude fiscalaat. De administratieve kantoren blijven in het Waterfort.

Wonderlijk!

Ofschoon wij er niets van begrijpen, mogen we niet onvermeld laten een Aneta-telegram, inhoudende dat mr. Weitjens zijn benoeming als rechter op de bovenwindsche eilanden niet wettig acht, waardoor sinds maanden geen rechtspraak daar plaats vond. Een commissie van onderzoek is daarheen gezonden.

Gezaghebber Lampe.

Langer dan een zijner naaste voorgangers heeft de heer Lampe het ambt van gezaghebber op onze bovenwindsche eilanden waargenomen. Nu is hij afgelost, en de bevolking van St. Martin heeft hem bij monde van een der landraden hulde en dank gebracht. Duidelijk blijkt, dat de heer Lampe zeer bemind was, en dat het hem gelukt is voor de bevolking iets te zijn en iets te doen. Ruim drie jaar geleden kwam de heer Lampe, in moeilijken tijd, ginds. Het was bezuiniging, al wat de klok sloeg, en men scheen niet beter te kunnen doen, dan de bevolking weg te emigreeren en overigens de eilanden te abandonneeren. Door eigen

voorbeeld heeft de gezaghebber het geschokte zelfvertrouwen der bevolking doen herleven, en hij mag met dankbaarheid op dezen diensttijd terugzien, waarin het hem gegeven is, meer dan een werk van blijvende beteekenis tot stand te brengen. Men vraagt ginds nooit veel van het gouvernement, en daarom is het billijk, dat de bescheiden wensch, in een adres aan den gouverneur uitgesproken, om een straat of plein of gebouw naar den heer Lampe te noemen, zal worden ingewilligd.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Advertentie in *De Heraut* van 8 October 1869:

Aruba! Hongersnood! Brood!

Kent gij iets vreeselijkers dan honger te hebben en geen brood of wat ook te bezitten, om dien te stillen? Maar, dat is alles niet! De kinderen klagen en jammeren ook... en gij kunt niets geven om dien klaagtoon te stillen, en de leege maag te vullen. Immers drie jaren lang mislukte de maïsoogst, en nog in geen vier maanden is er op iets te hopen; want het is de drooge tijd, gelijkstaande aan den Hollandschen winter. Waar moet het heen? Er zijn reeds slachtoffers van den honger gevallen en komt men niet te hulp, 't heele eiland wordt een kerkhof... En dat eiland heet Aruba, in de Caraïbische zee, W.I., een Nederlandsche bezitting.

Ik bid u, mijne broeders en zusters! komt te hulp en geeft *Brood*, veel *Brood!!* Ik heb een honderd gulden of drie, in een dag of tien ontvangen — en ben er dankbaar voor... maar, voor eene bevolking van *drie duizend zielen* beteekent zoo iets weinig. Ik bid u, *Helpt!* Was ik niet bekend met een en ander, 'k zou mij niet zoo in de bresse stellen. Maar ik was ook eens dominé in West-Indië, te voren in Drenthe. Zoowel ik, als mijn broeder, belasten zich met de ontvangst, verantwoording en verzending van liefdegaven voor de ongelukkige Arubanen, onze landgenooten.

C. van Schaick, *Em. Pred. van Paramaribo*, Brouwerstraat 180,
W. K. J. van Schaick, Egelantiersgracht, bij de Prinsengracht.

Uit den Verren Vreemde

De Koloniale Tentoonstelling te Antwerpen.

II.

De commissie, die een afdeeling van een wereldtentoonstelling te organiseeren krijgt, kan zich door tweeërlei gedachtengang laten leiden. Zij kan door den wensch bezield zijn aan de bezoekers een vooropgezetten indruk mee te geven, de tentoonstelling te maken tot de materialiseering van een wensch, van een bedoeling. De commissie beheerscht dan de stof, zij zet voorop hoe zij de demonstratie tot haar recht wil doen komen. Zij bepaalt welke inzendingen zij verlangt, en hoe zij die verlangt. Zij zoekt den weg om deze inzendingen zóó te krijgen. Wat haar overigens wordt toegezonden, wordt beoordeeld naar zijn beteekenis en waarde binnen het getrokken raam. Wie een *stand* wil inrichten heeft zich naar haar voorwaarden te richten. Dit stelsel is, naar onze opvatting, het meest aanbevelenswaardige, maar 't is toch het minst gebruikelijke. 't Vraagt veel tijd voor veel organisatorisch werk.

Bij de andere methode beheerscht de stof de commissie. Deze krijgt inzendingen van een of meer ministerieele departementen, zij richt tot bestaande instellingen, maatschappijen, vereenigingen tot particulieren het verzoek om voorwerpen beschikbaar te stellen, zij verhuurt *stands* en verneemt hoe de huurder deze denkt in te richten. De commissie overziet daarna wat zoo bijeen zal vloeien en zij beijvert zich dit op de meest geschikte wijze uit te stallen. Bij die uitstalling wordt gestreefd naar een groepeering, die er wat stelsel inbrengt, maar er is met zooveel uiteenloopende, soms niet met elkander in overeenstemming te brengen, factoren rekening te houden, dat een vaste lijn, een leidende gedachte moeilijk door te voeren is.

Op de Antwerpsche tentoonstelling vinden wij voor de koloniën den eersten gedachtengang als grondslag voor de Britsche afdeeling, binnen het Britsche imperium weer speciaal voor Canada, maar boven en voor alles voor hetgeen in het Kongopaleis is bijeengebracht. De andere koloniale afdeelingen geven den indruk, dat de betrokken commissies van het andere standpunt zijn uitgegaan. Het duidelijkst demonstreert o.i. Italië dit. Zijn koloniale hal is niet veel anders dan een warenuitstalling, die, zoo als zij is, meer op haar plaats zou zijn geweest op een jaarbeurs. Wil men 't, dan zit er zoo toch nog wel eenige gedachte in, maar deze is dan niet die welke de leidende behoort te zijn voor een groote, internationale demonstratie.

Ook de tentoonstelling van ons overzeesch gebied lijkt zonder voorop gezette doelstelling georganiseerd te zijn. In het nummer van de vorige week waren wij genaderd tot bij den drempel der lokalen, waar onze Oost en West de aandacht der bezoekers vragen. Daar is veel moois en interessants te zien. Dadelijk noodigt Boeatan al in een gezellig hoekje tot even toeven. Het vertoont mooi Inlandsch werk. Daar 't niet tot onze rubriek behoort over het eigen overzeesche gebied te spreken, sommen wij verder niet uitvoerig op. Wel stippen wij aan, dat onder het vele interessante te vermelden zijn: mooie diorama's, o.w. van de voornaamste havens in Oost en West, een globe met onze zeevaartlijnen, de lijnen van de Paketvaart, een indrukwekkende reproductie van het burgerlijk hospitaal te Batavia, kaarten, die met gloeilichtjes de vorderingen onzer bemoeienis met de ontwikkeling van Indië, op meer dan een gebied, verlevendigen, een prachtige diep-zee reliefkaart, overzichten van irrigatiewerken, enkele Hindoekunst-reliefs, cijfergegevens en grafische voorstellingen, monsters van producten, kijkgaten met mooie foto's. Wij stippen dit aan, om juist te doen uitkomen, dat onze tentoonstelling ook behoort tot die, welke niet het meegeven van een bepaalden indruk beoogen. De bezoeker wordt van kijkje, op kijkje gebracht. Als 't een of ander een indruk zou kunnen geven, lost deze zich in een volgend kijkje weer op.

Zooals gezegd, de Indische afdeeling van ons rijk is niet de eenige waar dit 't geval is; 't is zelfs regel.

Uit de tentoonstelling van het Britsche rijk spreekt wel een bedoeling. Die van de massa voorbijtrekkenden onder den indruk te brengen van het machtige wereldgebied onder Britsche vlag. Hiervan getuigt al de zeer groote wereldkaart, in een wereldzeevijver, het midden vormend van een enormen koepel. Over de balustrade kijkt de tot-staan-gebrachte menigte naar den groei van het Britsche rijk, die zoo zelfs voor den minst ontwikkelde iets te overwegen geeft. Wel kan de meer ontwikkelde hierbij 't oor spitsen om te beluisteren of er wellicht ook iets te hooren valt van 't kraken der voegen in verschillende deelen van dit wereldrijk, en hij kan zich dan afvragen in hoever de behoefte tot deze demonstratie daarmede in verband kan worden gebracht, maar dit neemt niets weg van de voorop gezette bedoeling, die ook overigens in velerlei vorm de Britsche koloniale afdeeling karakteriseert. Ziet wat de Engelschman bereikt heeft, wat hij gedaan heeft en doet, wat hij bijgedragen heeft en nog bijdraagt tot de ontwikkeling der volken, tot de ontginning van 's werelds schatten! Dit ligt zoo in-, dit spreekt zoo uit den geheelen opzet, en de detail-uitstallingen hebben zich naar dit richtsnoer moeten voegen.

Canada heeft in zijn eigen paviljoen Canada duidelijk willen doen spreken. Misschien komt aan dit Britsche Dominion de eer toe, in dit opzicht anderen tot voorganger te zijn geweest. Jaren geleden kwam 't al uit met groote diorama's, die zoowel het leven en de schatten van zijn poolgebied, als de bedrijvigheid en de opbrengsten van zijn grooten landbouw, zeer opzichtelijk weergaven, terwijl in een kleurrijke omgeving planten en opgezette dieren iets over flora en fauna kwamen meedeelen. Canada is in Antwerpen zijn genre trouw gebleven, maar heeft er voor verandering van tooneel gezorgd, o.a. door rollende diorama's. Men voelt er zich in het groote, rijke land.

't Is niet onmogelijk dat de commissie, die de Kongo-expositie georganiseerd heeft, en die weer met een vijftiental sub-commissies te werken had, zich door het Canadeesche voorbeeld heeft laten inspireeren. Is dit zoo, dan heeft de leerling den meester verre overtroffen. De Kongo-afdeeling lijkt ons het model voor toekomstige tentoonstellingen. Daar ziet men niet meer wat uit Kongo. Daar leeft men Kongo mee. Daar is men in Kongo.

Ook daar vindt men wel in grafieken, op kaarten, in kijkkastjes detailzaken aangegeven of uitgestald, maar men leest die, men gaat die opnemen, omdat de belangstelling gewekt is voor alles wat Kongo betreft. Monsters in oorspronkelijken vorm of verwerkt krijgen beteekenis als voortbrengsels van de cultuur, waarvoor men zich is gaan interesseeren. Men moet hier dan ook niets stuk voor stuk opnemen, maar alles in het geheel, als orgaan van het geheel aanvoelen.

De landschappen, waar de bevolking aan 't werk is, waar zij in de dorpen leeft, waar zij zich vermaakt, maar ook waar zij in haar leed en angst, en kwalen wordt gezien, waar zij, bij de woeste waterval, haar vischvangst uitoefent, waar zij, in 't oerwoud haar strijd voert met leeuw en olifant.

Het leven van den blanke, in zijn taak als planter, als ambtenaar, als geneesheer. De roeping van de missie, zoo wel katholiek als protestant, die de zieken verpleegt, de ellende lenigt, in hospitaal, in dorp, in de verlatenheid, terwijl zij zich tevens kwijt van haar roeping als opvoedster. De weergave van de uiteenloopende typen van slanke en plompbreede, van lange en kleine negers. Meegenomen, verplaatst in dat leven, krijgen, zooals gezegd, reproducties van het groote hospitaal voor blanken in Leopoldstad en dat van inboorlingen in Elisabethstad, krijgen kaarten, die de vorderingen van de Belgische bemoeienis, door middel van gloeilichtjes, aangeven, krijgen voorstellingen betreffende de cultures, de nijverheid, het verkeerswezen, krijgen monsters van producten, alsook van olifantstanden, een andere beteekenis dan wanneer dit alles als voorwerpen in een detailverzameling ware gerangschikt.

Het gewilde, beoogde effect blijft dan ook niet uit. De massa, die zich steeds en doorloopend verdringt, getuigt van een belangstelling, zooals de tentoonstellingscommissie ze niet beter zou kunnen verlangen.

Moge dit voorbeeld de commissie tot leering zijn, die het Nederlandsche overzeesche gebied op de koloniale tentoonstelling van 1931 te Parijs in een afdeeling tot zijn recht wil laten komen.

Berichten der Afdeelingen

Afdeeling 's Gravenhage.

Excursie Koloniaal Instituut.

Het Bestuur van de Afdeeling 's Gravenhage van de Ver. „Oost en West" maakt hierdoor bekend, dat op Donderdag 4 September a.s. een excursie zal plaats hebben naar het Koloniaal Instituut te Amsterdam. De tocht gaat per trein; vertrek van het station H. S. M. des morgens om 9.27 uur. Bij aankomst Centraal Station Amsterdam zijn tramwagens gereserveerd tot vervoer der leden naar het Kol. Inst., waarvan de bezichtiging onder deskundige leiding zal plaats hebben. Op dezelfde wijze zal de terugtocht geschieden per tram en trein. Vertrek per trein uit Amsterdam naar Den Haag om 4.15 uur.

De heen- en terugreis moet gezamenlijk geschieden, anders is de retourkaart ongeldig. Verzamelen vestibule station H. S. M. om 9 uur des morgens ter in ontvangstneming der spoorkaartjes.

Kosten alles inbegrepen *f* 2.70 per persoon, uitgezonderd koffietafel en andere verteringen, waartoe voor eigen rekening gelegenheid bestaat in het Kol. Inst. Lunchpakket kan desgewenscht worden meegenomen.

De deelname geschiedt uitsluitend voor leden en begunstigers met hun gezin tot een maximum van 200 personen. Mochten zich meer personen aanmelden, dan zal een tweede excursie gehouden worden op een nader te bepalen dag.

Aangifte voor deelname moet plaats hebben op Donderdag 28 en Vrijdag 29 Augustus des morgens tusschen 10 en 12 uur ten kantore van het Hoofdbestuur, Korte Voorhout 6, waar tevens genoemd bedrag gestort dient te worden en opgegeven of men aan de koffietafel wenscht deel te nemen.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Nijmegen.

Bij de opening van de Pasar-malam op 25 Augustus a.s. om 5 uur n.m. hebben leden en begunstigers (sters) op vertoon van hun lidmaatschapskaart vrijen toegang.

De toegangsprijs bedraagt overigens tot 7 uur n.m. 10 cts. en na 7 uur n.m. 20 cts. verhoogd met plaatselijke rechten.

Het Bestuur.

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Ledenlijsten.

De nieuwe ledenlijsten der Vereeniging zijn ad f 2. 50 verkrijgbaar bij het Algem. Secretariaat Korte Voorhout 6.

Jaargang 1929 „K. W."

Volledige jaargang Kol. Weekblad 1929, verkrijgbaar bij het Alg. Secretariaat ad f 5.— p. jaargang.

VAN DE REDACTIE.

Commissariaat voor Indische Zaken.

Uitzending voor 's Lands dienst in Ned.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. leeraar Duitsche taal (akte B) bij het middelbaar onderwijs;

c. leeraar Engelsche taal (doctoraal diploma of akte B) bij het middelbaar onderwijs;

d. leeraar bij het technisch onderwijs, in het bezit van de akte M*g* en met ervaring scheepswerktuigbouwkunde;

e. houtvester bij den Dienst van het Boschwezen (in het bezit van het diploma landbouwkundig ingenieur K. B.);

f. landbouwconsulent en tuinbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;

g. predikant bij de Protestantsche Kerken;

h. vrouwelijk Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid;

i. rechterlijk ambtenaar (doctoraal diploma Nederlandsch-Indisch recht vereischt);

j. gegradueerd adjunct-accountant bij den Belasting-accountantsdienst (diploma rekeningwetenschap Handelshoogeschool vereischt);

k. adjunct-accountant bij den Belastingaccountantsdienst;

l. accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;

m. adjunct-accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst.

Zij, die voor uitzending voor een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, Afdeeling B, Eerste Bureau.

Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname en Curaçao.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands burgerlijken dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

1°. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname: 1 hoofdonderwijzer.

2°. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao; 4 hoofdonderwijzers.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

Nederland Express Stoomv. Maatschappij Nederland.

Het Agentschap der N.V. Stoomvaart Maatschappij Nederland, de firma Crans & Co. te 's Gravenhage, meldt, dat de Nederland Express, aansluitende op het uitvarende mailschip „Johan van Oldenbarnevelt", dd. 22 Augustus a.s. van Genua vertrekkende, Donderdag 21 Augustus a.s. des morgens 8.47 uur van het Station Staatsspoor in Den Haag zal vertrekken.

In Nederland aangekomen verlofgangers.

J. L. Drost, commissaris v. pol. 1e kl., Joh. Camphuysstraat 24, Den Haag; H. J. Brookman, hoofdcommies bij de S.S. en Tr., Laan van Meerdervoort 235, Den Haag; J. van Nieuwenhuizen, hoofdcontroleur bij den P. T. T., 2e Schuytstraat 93, Den Haag; J. P. Burger, 1e commies bij het hoofdbestuur P. T. T., Noorderweg 62, Hilversum; C. Bruin, onderwijzer 1e kl. bij het O. W. L. O., Lucas van Leydenlaan 15, Heemstede; S. L. Brug, directeur van het Geneeskundig Laboratorium te Weltevreden, Juliana van Stolberglaan 263, Den Haag; M. W. Drognat Doeve, kantoorhoofd met den persoonlijken titel van referendaris bij de Alg. Rekenkamer, Pijnboomstraat 119, Den Haag; H. Bosma, onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O., Valkenboschlaan 189, Den Haag; W. A. van Lingen, hoofdstationschef bij de S. S. en Tr., Beeklaan 311, Den Haag; J. F. B. Eekhof, werktuigkundige bij de S. S. en Tr., Columbusstraat 247, Den Haag; J. R. Collet, commies op het Pol. kantoor te Padang, Regentesselaan 26, Den Haag; mej. C. C. Blanckers Pasqué, commies Centraal Kantoor van de Statistiek, Copernicuslaan 175, Den Haag; M. H. Niemeijer, havenmeester 3e kl., Steynlaan 1, Arnhem; W. Peters, opzichter der gebouwen van den Raad v. Ned. Indië, Stationsweg 266A, Susteren; S. C. Sparry, ing. 1e kl. bij de P. T. T., Zijlweg 30, Haarlem; J. A. Nieuwenhuis, hoofdpakhuismeester bij den dienst der Zoutregie, Kastanjelaan 2, Apeldoorn. J. Blokdijk, onderwijzer 2e kl. bij het O. W. L. O., Venhuizen (N.H.); K. Hut, onderwijzer 1e kl. bij het O. W. L. O., Finsterwolde (Gr.); H. C. P. de Vos, hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool te Bandoeng, Ruychrocklaan 30, Den Haag; H. E. d'Hollosy, griffier der 3e kl. bij den Landraad te Tandjoengpinang, Essenburgstr. 58a, Rotterdam; E. W. F. F. C. Gedult von Jungenfelt, hoofdcommies bij het departement van B. B., Fultonstraat 98, Den Haag; P. H. Gorduwener, beheerder 1e kl. bij den Pandhuisdienst, Koolemans Beynestraat 44, Nijmegen; B. W. L. A. van Heuven, havenmeester 3e kl., H. de Grootstraat 24, Hilversum. F. J. A. Anken, ambtenaar 4e kl. (groep II) bij den dienst der In- en Uitv. en Acc., Havikstraat 53, Utrecht; H. Kokshoorn, hoofdpolitie-opziener bij de alg. politie, Voorhofstraat, Voorburg; G. Neijsingh, teekenaar 1e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., Vaart N. Z. 112, Assen; ir. J. Trip, ingenieur 2e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., Columbusstraat 116, Den Haag; F. Witmer, tijd. fgd. gedipl. technisch ambt. 1e kl. bij de P.T.T., Rijnsburgerweg 177, Leiden; F. W. Wijsman, ambtenaar 2e kl. b. d. dienst der In- en Uitvoerr. en Acc., van Bylandtstraat 180, Den Haag; mej. B. J. de Haas, verpleegster 1e kl. bij den hospitaaldienst, Haven 36, Bergen op Zoom; mej. J. Vermaas, hoofdverpl. b. d. D.V.G., Scheldestr 78II, Amsterdam Z.; J. Hazenberg, kap. mil. adm., Ruysdaell. 20, Hilversum; R. G. Leegstra, lt.-kol. art., Deijlerweg 95, Wassenaar; P. Hoefsloot, onderluit. intend., Alteveenstr. 68, Assen; M. H. Kuipers, olt. mag.meester, Volmarijnstraat 101, Rotterdam; C. Romijn, olt. inf., Obrechtstraat 294, Den Haag; R. T. Juttner, olt. intend., Zantvoortschelaan 59, Heemstede; W. F. L. Latour, kap. inf., Goudenregenstraat 133, Den Haag; R. M. Ch. d'Engelbronner, kol. der inf., N. Parklaan 86, Den Haag; J. Ph. Wissema, kap. der inf., Statenlaan 2, Den Haag.

Bestemd voor uitzending naar Nederlandsch-Indië.

P. Wolfard, onderwijzer bij het O.L.O., Bedum; T. Pellenkoft, adm. ambtenaar b. h. Binnenlandsch Bestuur, Kaiserstraat 18, Leiden; mej. J. Cohen, verpleegster 1e kl. bij de D. V. G., Goudenregenstraat 50, Den Haag; mej. J. A. H. Vromans, verpleegster 1e kl. bij de D. V. G., Academisch Ziekenhuis, Leiden; mej. E. J. Roth, verpleegster 1e kl. bij de D. V. G., Oosterkade 10, Rotterdam; mr. J. J. Mijs, rechterlijk ambtenaar, Leuvehaven 22, Rotterdam; M. W. Kamminga, opziener bij het Marine Etablissement te Soerabaja, Aalsmeerweg 23 (I), Amsterdam (W.); Th. P. M. Verhulst, onderwijzer bij het o.l.o., Wilhelminastr. 130, Den Haag; C. J. C. Nagel, onderwijzer bij het o.l.o., Jan Steenstraat 52, Haarlem.

Nieuw benoemden.

J. P. v. d. Schroeff, off. van gezondheid 2e kl., Frans Halsstraat 61, Utrecht; W. Parrée, militair paardenarts 2e kl., Tusschen de Dennen 25, Zeist; J. E. J. de Haas, off. v. gezondheid 2e kl., Werner Helmienstraat 11, Zuilen; N. Bessem, off. van gezondheid 2e kl., Van Blankenburgstraat 65, Den Haag.

Met Pensioen.

J. Tadema Wielandt, hoofdwerktuigkundige bij het veiligheidstoezicht, L. de Colignystraat 11, Den Haag; ir. P. P. Inklaar, ingenieur 1e kl. bij het veiligheidstoezicht, Beeklaan 414, Den Haag; H. C. van der Waart, onderwijzer bij de R. K. Holl.-Chin. school te Padang, Gasthuisstraat 68, Fraterhuis, Tilburg; L. C. Hageman, hoofd van de Jozefschool te Semarang, Hoytedesingel 18, Hilligersberg; W. van Loosbroek, olt. der inf., Huysmanstraat 91b, Schiedam; J. Feikema, luit.-kol. inf., Ned. Handel Mij., Den Haag; H. M. Savalle, majoor inf., Van Bleiswijckstraat 11, Den Haag; M. A. Hoekman, majoor intend., Hendr. de Keijserstraat 25, Utrecht; A. C. C. Musch, lt. kol. inf., Huize 't Gaaike, Hilversum; J. Mackenzie, majoor inf., hotel „Figi", Zeist.

Mutatiestaat van 13 tot 20 Augustus '30

Nieuwe Leden:	**Geïntroduceerd door:**
Mr. J. F. B. J. Godding, Gep. O.-I. Rechterlijk Hoofdambtenaar, thans Rechter in de rechtbank te Winschoten.	Eigen aanmelding.
N. I. Dalmeijer, Heemstede, Rembrandtlaan 30.	Secretaris Afd. Haarlem.
I. Baiz, Koopman, Scharlooweg, Willemstad.	Dr. H. Polvliet te Willemstad.
A. B. W. Lieder, Koopman, Molenplein 11, Willemstad.	Dr. H. Polvliet te Willemstad.
C. M. Meyboom, Chef Bevolkingsbureau, Charro 10, Willemstad.	Dr. H. Polvliet te Willemstad.
G. H. Polvlied, Employé C. P. I. M., afd. Correspondentie, Emmastad, Curaçao.	Dr. H. Polvliet te Willemstad.
J. R. Quast, onderwijzer, Molenplein, Willemstad.	Dr. H. Polvliet te Willemstad.
J. G. Larive, Gouverneur der Molukken te Amboina.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" te Malang.

Adresveranderingen:

G. Land, Em. Hulpprediker N.-O.-I., van: Apeldoorn, van Rhemenslaan 7, naar: Amsterdam (W.) Filips van Almondestraat 13. f 5.—.

K. W. L. Bezemer, Ass.-Resident m.v., van: Blitar, naar: Heemstede, Hendrik de Keyzerlaan 7. f 5.—.

J. B. T. Mulder, Oud-Hoofdonderwijzer O.-I., Maastricht, van: St. Lambertuslaan 43, naar: Brusselscheweg 85.

R. A. P. C. O'Ferrall, van: Arnhem, Steenstraat 79, naar Den Haag, Weimarstraat 26A. f 5.—.

R. F. E. Ennema, van: Wassenaar, van Bommellaan 10, naar: Den Haag, Emmastraat 153.

Johan Koning, Voorburg, van: Park Leeuwenbergh 2, naar: Prins Albertlaan 19.

Ir. I. H. L. Andriesse, van: Den Haag, Groot Hertoginnelaan 114, naar: Voorburg, Prinses Mariannelaan 220.

B. Schild, Den Haag, van Valkenboschkade 21, naar Sweelinckplein 5.

J. L. Drost, Commissaris van Politie 1ste klasse van Pasoeroean naar Den Haag, Joh. Camphuysstraat 24. f 5.—.

H. T. Blokland, 1ste Luitenant Inf. van: Fort Amsterdam te Willemstad naar: Aruba.

P. Wentholt, Luit. ter Zee van H.M.S. „Arend", naar Fort Amsterdam te Willemstad.

M. van Hardeveld, Administrateur van Financiën, 2de klasse, geplaatst te Semarang, p.a. Afd. Comptabiliteit van het Gouvernementskantoor.

E. D. Tempelman, van: Weltevreden naar: Meester-Cornelis, Bidara Tjina 9.

R. Soegeng Winatasastra, Hoofd Holl.-Inl. School, van: Wonogiri naair: Banjoemas.

J. Fabriek, Politie-opziener, geplaatst ter Sumatra's Oostkust.

A. de Joode, Administrateur Hoofdkantoor M. G. D. van: Den Haag, naar: Bandoeng, D. v. O. VIe Afdeeling.

A. C. Deenik, Directeur Osvia m.v. van: Rotterdam, Bergschelaan 128, naar: Scheveningen, Badhuisweg 21.

Mr. H. A. Nauta, O.-I. Rechterlijk Ambtenaar m.v. Leiden, van: Jan van Goijenkade 8, naar: Rijnsburgerweg 42.

Rectificatie:

R. de Rooy, Cable Français, Breedestraat 105, Otrabanda, Willemstad.

Mejuffrouw A. H. Henriquez, Steenweg 30, Aruba.